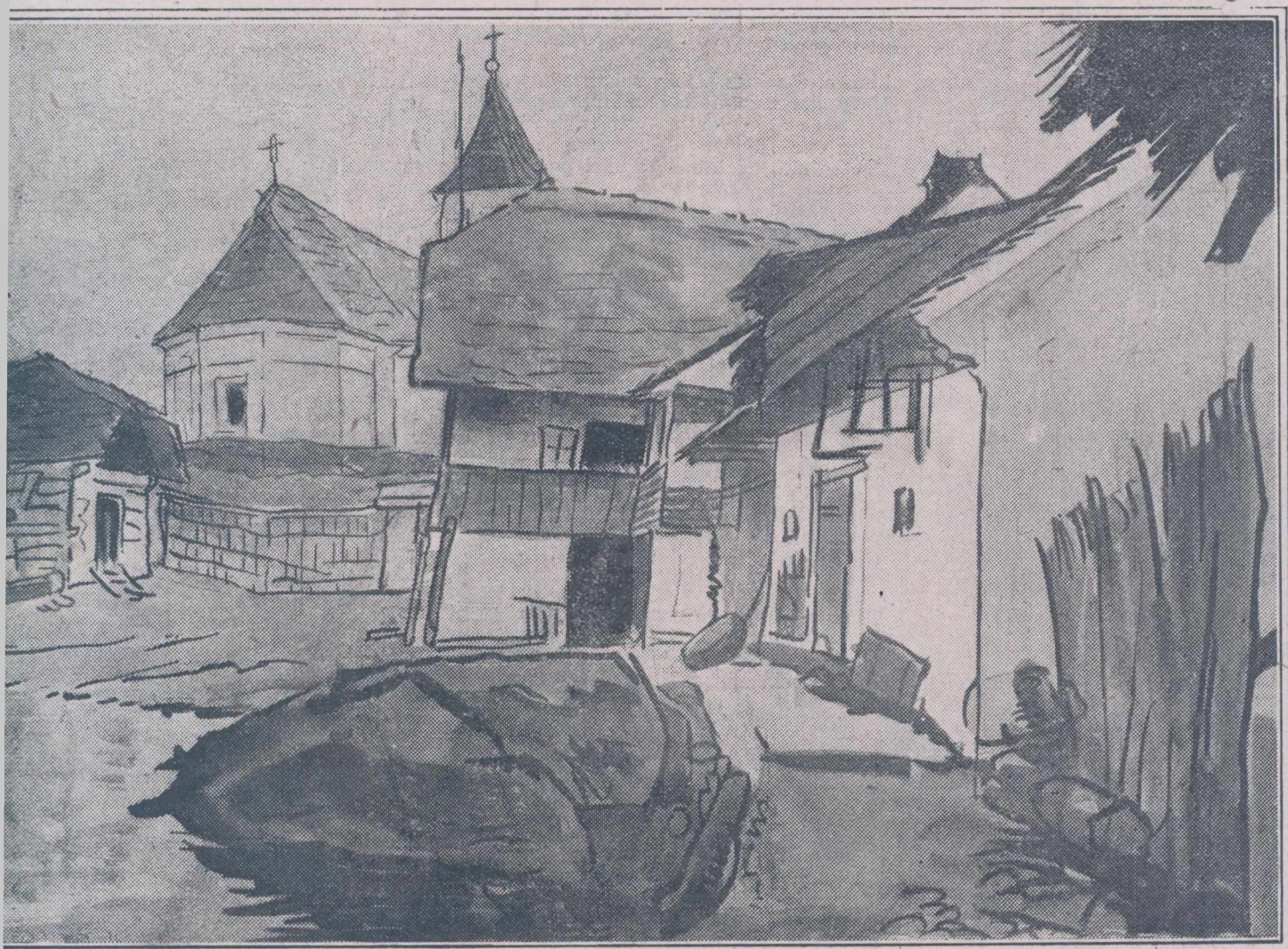

UNIVERSUL LITERAR

HORAȚIU DIMITRIU : DESEN

In acest număr : MIHAIL DRAGOMIRESCU, MIHAIL CELARIANU, ARTUR ENAȘESCU, MIRCEA ȘTEFANESCU, VIUS ROLANDO, ION OJOG, ANDREAS LATZKO, M. GRINDEA, EUG. VICTOR, ELENA PROTOPOESCU, C. I. ȘI-
VANU, V. MILITARU, T. PAUNESCU ULMU, B. CECROPIDE, ION BAILA, AL-SADI IONESCU, N. N. TONITZA și
PERPESSICIUS

An, XLII, Nr. 38.

19 Septembrie 1926.

Lei 5

Florile

Despre flori ași vrea să scriu acum, cu teamă,
Doamne, ca să nu Te-ating cumva în ele
Și să nu tresară 'n steaua lor suavă
Gându-Ți, iscodit de gândurile mele —

Florile, din brazda lor, mă urmăresc,
Merg, dar mă întorc și mă opresc,
Ochiu' ar râde, dar privește trist, zâmbind,
Mâna s'ar întinde, parc'ași vrea să le cuprind,
Dar se uită trecătorii; atunci pornesc —

Inimi negre, sângeră bujorii,
Și se varsă 'n iarba 'naltă-atâta foc,
Stol de îngeri s'a lăsat pe brazde; iriși
Doruri grele: macii-aprinși din loc în loc —

Vin cu gurile 'nfocate trandafirii,
Pân'la vârful mlădiat de creangă 'n soare,
Vara 'ntreagă cu parfum aprins în floare,
Toamna, cu parfumul-adânc al amintirii.

Vântu 'ncepe-atunci să bată 'ncet — și greu,
Cade sfânta floare, obosită,
Bale câteodată șuerând, când eu
Trec aproape singur prin grădina vestejită,
Cu răscoala sufletului meu.

Toamna smulge 'n crengile de pom
Gemete-aiurite, de secure,
Urlă vijelia ca'n pădure,
Zilnic, Doamne, pentru-un singur om. —

MIHAIL CELARIANU

Fard

Doimnului CAMIL PETRESCU

Ape subpământene gonite prin peșteri —
Gând blestemat de lumină,
Liniști întinse, duhuri alină —
Maree spre lună în ritmice creșteri.

Cineva stă într'un colț de cafeana și plânge,
La o masă de marmoră brăzdată cu suvițe de sânge.
Stafii pe la geamuri, plâns înfundat —
A știut că nu vine și totuși a așteptat.. a așteptat...

Inimă lăse sub sute de sulii,
Oase dogite în șubrede scânduri —

Prin orice orașe, pe ori și ce uliți,
Pretutindeni țărăse aceleași oboseli și gânduri.

C. I ȘICLOVANU

MINUNEA

de SYLVIVS ROLANDO

mon ben Iona, incredințat cu numele Chifa sau Petros și Toma, căruia îi a Didymos, coborau în puterea nopții ul ce duce către Machal Kidron, urd poteca strecurată printre lespede mnate cu embleme funerare, monon felul mormintelor lui Abshalom, cu stri, frize și capituluri grecești, piramide de bolovani ciopliți, sprijinite pe e de piatră și viziuni mortuare strocu var și pline de oseminte.

Crezuseră în cuvintele lui Myriam Magdala; bucuria sufletului ei nu fu și bucuria sufletelor lor, iar în spumefemei nu putuseră cunoaște semn de rir e așezământului lui Iacob și îndurea lui Dumnezeu pentru fiii oamenilor. rceea urcaseră în mare taină până în ina Arimateianului, ca acolo, ochii să ostiască adevărul și mintea să-i împuicească cu harul mărturiei vrednice redință.

ur așteptarea le fu în deșert! atra fusese îndepărtată, marama, șiul și feșele de pânză răvășite, mortul golit! El însă n'a binevoit cu sule lor pângărite de ispită și lesne uire de legământ.

tenii, cu mințile strivite de puterea ei, cu sufletele împărțite de teamă mar, fugăriți de oameni și neajutați er, ei cercau să găsiască în grădina tsemami dul nou în siatornicia păcii ildă adevărată vieții lor ce va veni.. aceea, părăsind grădina lui Iosif din ateia, ei ocoliseră cu grijă ascunzăea regelui Zidkia și peștera durerilor eremia, tăind drumuri piezișe prin e ponoarelor, cheile munților și ulu-păraielor, cercetând văgăunile fiarelor rind luminile colibelor, astfel că dunnltă rățăcire, tocmai către veghea rijloc, ei coborau tăcuți dealul ce duătre Nachal Kidron, înfruntând groaopții în adâncul ei și nălucirea mor-elor prinse de vânt în urlete prei de șofare blestemate și'n jocuri ne-te de vârtejuri vrăjite...

ține întâmplări cumpăniau veghea urilor! Câte un pâlpaț ca o pară de le arăta drumul în sgura întunericu-petele de var și albul mormintelor riau pașii de atingerea necurată... și ai sborul speriat al unui liliac, ca erea porumbului pe jertfelnic, sau ul sinistru, ca un gemăt de cobe al val de vânt, le tălmăcia fiorul vieții upurile ce încercau să moară... Dar d din locașul blestemat al morții, arele sufletului căzură, puterea sim-or se irosi cu totul și de la porțile lui până'n adâncul ființei lor, se pre-doar întuneric și pustiu!...

rseră câțva timp, storși de orice pu-resprijiniți de simțuri, necercetați ând — umbre de întuneric, în întu-ul nopții!... Dar ajunși în valea Ki-ului, lângă pâraul cu sunete de pie-le curate, ca o pedeapsă hotărâtă, șul cântă întâia oară, și'n sufletul ernic al lui Petras, tresări puterea i odată cu amintirea păcatului...

urama groasă a întunericului se des-ase, iar luna apăru între faldurile rătase ale norilor, metalică, ca un de idol mort, prins într-o coroană de e prăfuite și podoabe înghețate de i, argint și sîdef....

coșul cântă încă odată și noua casnă lînd adânc rana însângerată a lui Pe-dete drumul la cuvinte pline de amar. Frate Didymos, în grea strămtare a

sufletului mă aflu și cruntă e pedeapsa nemerniciei mele... Toate lacrimile ochi-lor mei, eu le-am plâns și 'n trupul meu uscat, ca smochinul fără rod, sînt otrava ficcării picături de sânge... Eu L'am tră-dat, frate Didymos și de Iehuda nu mă despart decât arginții... Deaceea să ne bucurăm cu smerenie și să-L rugăm cu credință... In învierea lui stă mântuirea mea și a noastră a tuturor. El astăzi va cunoaște tot ceace noi zăvorim cu grijă, iar la mine va vedea și crucea pe care eu o port și cuiele pe care eu singur mi le înfig adânc în carnea sufletului meu.

— Șimon ben Ionă, mai vărtos durerea mea m'apasă... Tu aștepti ceace eu nu pot aștepta și gândești adevăruri, pe cari eu nu le pot gândi... In cugetul meu s'a împlântat, ca o suliță de otravă fermeca-tă, indoiala... De mult li nesocotesc pu-terea și învierea Lui e pentru mine, azi o povară...

Cuvintele nimicitoare ale lui Toma, su-nară în sufletul lui Petros mai de casnă chiar decât strigătul cocoșului. Păpădu de moarte al necredinciosului înfiripă pe buzele lui, cuvinte pline de virtute.

— Frate Didymos, grele sunt vorbele tale și de ucigător păcat pline... Ostenește cugetul tău cu marele adevăr, ca moștenirea Lui — pe care noi, azi deabia, am primit-o, să ne gusească plini de credință și vrednicie... Fie ca mormântul gol — pildă a Dumnezeirii Lui — să slujească la mântuirea ta și a mea...

— Șimon ben Ionă, spre a găsi duhul credinței, în mare grabă am urcat până 'n grădina Arimateianului... Și nu l-am găsit, Uchi Chifa, căci credința din sufletul nostru porcede, iar adevărul din afară și sufletul meu e mistuit de vântul de foc al adevărului, ca grădina plină de anemone, de fiorosul Zilofah...

— Ia seama, mormântul era gol!
— Da, mormântul era gol!... E tot ce-am văzut...

— Nu, noi trebuie să vedem mai adânc, în pildele semnelor... Mormântul gol e răsplata Dumnezeirii Lui...

— Și eu privesc în adâncul faptelor, Și-

mon ben Ionă, în inima adevărului... Mor-mântul gol e pedeapsa omenirii Lui. L'au desgropat, frate Chifa, dându-L pradă câinilor și fiarelor sălbatice... L'au desgropat, fiindcă sunt uri, pe care mormântul le întefeste... și răzburări nepoto-lite, nici de trupul ucis în casne...

— Myriam L'a văzut...

— Nu, Myriam l'a iubit și iubirea în-truchipează adevăruri din păreri și tru-puri omenesti din umbrele zilelor și lu-minile nopților!...

— Amintește-ți de vorbele, de prooro-cirile Lui...

— Atâția alții, mai înainte de El, le-a spus!...

— Gândește-te la minunile Lui...

— Nu, El n'a făcut minuni..., căci nu se chiamă minune, înfăptuirea, pe care ochii o văd și mintea o înțelege...

— Și ce vrei tu răzvrătitule? Ce incre-dințare va feri tinerețea ta închipuită de moartea grea a necredinței? Cu ce te voi păzi eu, acuma pocăitul, de păcatul uci-gător al lui Iehuda?

— Uchi Petros, eu vreau minunea ade-vărată! Vreau acea înfăptuire, pe care ochii trezi s'o vadă; mintea înțeleaptă s'o adeverească, dar cugetul sănătos să n'o poată crede...

Deodată se opriră... In depărtare, lângă puntea aruncată peste albia Kidronului, pe unde ducea drumul în grădina Ghet-semani, un om îi aștepta.

— Este El, frate Didymos... Li cunosc aderetul Lui de lână neagră...

— Liniștește-te, Șimon ben Ionă, e ta-mariscul, care înseamnă drumul grădinii... E pomul, pe care așa de bine îl cunoști, învăluit în mantaua firavă a întunericu-lui...

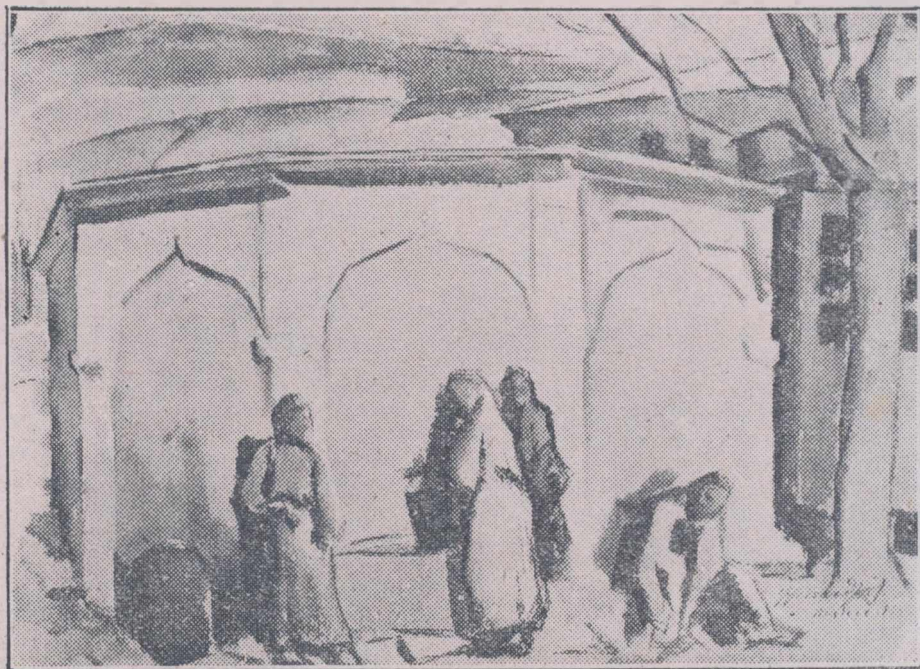
— Iată-i și coroana de spini, prefăcută în nimb de argint...

— Sunt razele lunii, care au spart o-brocul norilor....

— Privește — Pe adeet, o picătură de sânge și apă, strălucește sub coasta din dreapta!...

— E lumina unui vierme de noapte, aninat de frunzișul pomului...

— Să-L urmăim cu credință, frate Toma, căci îndurarea Lui se învederează acum! El ne răsplătește, nu după mărimea fără-delegilor noastre, ci după gândul cel bun zemislit în potirul sufletului, din duhul lacrimilor și cuvântul cel bun al remuș-

HIRANDT AVACHIAN : LA FANTANA (Balci).

Scrisoare

Din toate primăverile de eri
S'a scuturat de mult amurgul în lumină
Și'n fermecata mea de vis grădină
Sunt numai flori și numai cânturi mângâieri.

Cu'ntr'o comoară sufletește-am strâns
Numai seninul bucuriilor senine,
In ape limpezi te-am cuprins pe tine
Și am uitat că unda apelor e plâns —

Și am uitat tot ce credeam să-mi amintesc
Din suferințele ce-mi presărară drumul :
—Trăește în grădina mea numai parfumul
A tot ce-am vrut și n'am putut să împlinesc.

Sânt altul azi și-acelaș sânt ca'n vremi trecute...
— Mai gânditor, poate, mai blând și totuși eu —
— Din drum cotit m'am reîntors spre Dumnezeu
Și sufletul mi-l port pe căi necunoscute.

Cum nu mai am în zare stea care să-mi mintă,
Știngher acum la toate stelele colind,
Cu raze reci târziu visările-mi aprind
Și rătăcesc în lumea largă fără țintă. —

EUGEN VICTOR

Luminis

Lumină grea de aur, s'a revărsat în noapte.
Acoperișuri cântă hrumate ca în vis.
De-atât fuor de lună, sub greutate-neis.
Se prăvălește fructul în ierburile coapte...

Pe ulițele unde mi-a răs copilăria,
M'am reîntors și noaptea s'a nfinș atât de albă
De parcă sub cupolă o uriașă nalbă
Iși fulguez înflorirea, sporindu-mi pribegia..

Și crește luminisul cu vrăji în plasă fină...
Izvoare argintate se limpezesc sub lună ;
Pe ghișduri de fântână atât senin se-adună,
Că sufletul se frânge sub bulgări de lumină...

...Și noaptea din adâncuri se cațără 'n ruină !..

T. PAUNESCU ULMU

cărilor. Să-L urmăresc, frate Toma, căci
El ne va arăta și azi, ca și altă dată, drumul
vieții adevărate...

Și trecând mai departe de muntele Har
hazeitim și de grădina Ghetsemani, din-
colo de mormântul lui Abșalom și Iosafat,
arățarea se găsea tot înainte și nici pe
drumul cunoscut al Ofelului, ca nu pur-
cesc, abia în dreptul fântânei Gihon, o
văzură urcând pe un deal părăsit, care
nu era lor obișnuit nici pentru veghe,
nici pentru desfătare. Luna și stelele a-
lungaseră cu desăvârșire norii, dincolo
de puțința vederii și poleiau cu o pulbere
de argint fiecare frunză, fiecare fir de
iarbă, dând vestmânt de neprihană mu-
șuroaielor de furnici și pietrișului de pe
drum, strălucire de nestemate.

Sub un smochin zăcea un trup de om
mort. Fața-i era albă, ca cea a statuelor
păgâne, fără nici o cută de sbucium, cu
un ușor zâmbet împietrit pe chipul lini-
știt, zâmbetul resemnării și al împăcării
din urmă.

Un șanț adânc, cu marginile însânge-
rate, îi încercna gâtul ; doar degeteale în-
fipite în pumni și mâinile sgarcite arătau
suferința trupului în pofida sufletului.

— E trupul lui Iehuda, frate Toma !..

În crud blestem și-a ispășit păcatul...

— Adevăr, Uchi Șimon, e trupul neîngropatului ! Ploaia a putrezit frânghia,
vântul a rupt-o, dar pe gâtul lui, ca o
grea ocară, a rămas, cercul adânc al pe-
depsii...

— Ce-o fi vrând El ?... Frate Didymos !
presimt acum o mare minune...

Și la lumina nopții, aprinseră parcă din
torțe de safir, ametist, topaz și argint,
discipolii văzură pe Iehoșua ingenun-
chind...

Era schimbat la față ! Dar nici strălu-
cirea soarelui, nici albul luminei, nici
glas din cer, nici cor de îngeri, nu-i slu-
jiau Lui, ca altădată... ci numai ochii pi-
curați cu două lacrimi prinse în aceeaș
privire, de pe pământ, din cer și din tru-
pul neîngropatului.

Stătu mult fără ca să se roage !... Apoi
încet, ca pentru o faptă sfântă, El își ple-
că smerit capul și la lumina nopții, a-
prinsă parcă din torțe de safir, ametist,
topaz și argint, discipolii văzură pe Ie-
hoșua sărutând șanțul adânc, cu margi-
nile însângeurate, de pe gâtul lui Iehuda...

August 1926, Cluj.

SYLVIVUS ROLANDO

Pierre Mac Orlan

Vâsla lui atinge nostalgia și sarcas
Epoca, și distrată, și prostuță, l'a
chetat aventurier și olecuță amer
Nu-i decât sedentar și latin obosit.
Mând, aparent, mișcările corăbiei și
flarea exotismului căutat, își mulțu-
de la volum la volum, dela epigramă la
gramă, satisfacțiile de a conving
prost să rătăcească, între napa ve-
și bolta Sfântului Ilie, cu nava, să
pe valuri albastre și, la urma urmei
sombreze. Rămâne să se știe de nu-i
cărților lui, mai mult ricanare de c
renă de bastiment.

Curiosul nume cu accente clov
printre silabe, agită clopoței lase
învârtește acele unei capricioase b
și, cu zece degete, schițează o tiflă
ciuda zisei etichete, reușește să se
străineze, având aerul că îi caută, d
pomposul Dumas, de Scoot, tronitur
Dintre ai lui, de sigur Loti îl nec
cu edulcaratul peisagiului, și Farré
moftul și gesticulația. El suportă fl
și faldul de veac al douăzecilea, de
admite cu obrăznicie, și le înlătură,
vrea, acordându-le indulgența de a
să se creadă în bravura lor, în fina
eroisme ; le încrustează în zodia n
țului și a măcelăriei.

O greșeală de aprecieri s'a comis
s'în țara lui. țară de reînnoite cadre
vreme ce și acolo ștrengarul mela
a fost să fie socotit explorator de b
Ciorap de Piele al modernilor Fen

În fața spectacolului post-belic și
doxal burghez, el caută, însă pe
literaturile sălbatice și călătoare,
versiune, adaptată acestora la sup
dar necunoscută lor în profunđa c
mă, în paiațeria ei de tragice grim

De la o avântare'n larg, cu oriz
răsărit, și apus, și Doamne ajută, a
pe nesimțite, la Robert Putride și
Claes. Sunt cei ce, astăzi, fac să
cu maliție și să grăiască cu răs
pe porci și pe Mac Grogmitch, și
odată, morala noastră de isterii și
tesc.

Dintre seniorii sus notați, nu ț
torul să ne spună de-s unui mai d
de cât alții reprezentativi ai neb
de acum, concluzia e, totuși, firea
nimalele cuceritoare urcându-se p
exegeză și discernând cauzele r
răzhoi din anul 5000, cu greu. Tit
unui capitol este găsită : „La gue
gorets”.

„Malice” nu escamotează niciun
tre aceste stranii efecte de comic,
o foarte fină estompă trece peste
direcțiile învinuiri, ca să rămână
șit desnaidejde, speculată de heta
condamnata cu ștreangul de că
Enormitățile de ton și de situaț
cind, aici, în șoapte și lumini cu
jour.

Eroarea eroismului nostru de
târzii, duce, precum se vede din
spectacolului, la o distrămare tot
la bucătăria zilei „aleargă toți în
de comestibile, după cum la circ,
calitate de martiri”.

Cu enigmaticul guignol, greu
să pactizăm, atâta vreme cât se
pășana să reveleze în parcul lui
un moralizator și un profet, sufic
toritari, unul și altul, pentru a nu
să uităm alături de trecut, „la peti
son vengeresse dans les écuries
jours”.

ELENA PROTOPO

Frământări

— Trei acte. — Fragment. —

de MIRCEA ȘTEFANESCU

ACTUL II. Scena III.

NICA (d. A. Pop Marțian)—ANDREI (d. N. Bălățeanu) — La urmă: ANCA (d. Lilli Popovici).

IONICA. — Andrei, prieten bun cu Ioana de o lună amantul Ancăi, soția lui Andrei. În urma unei discuții avută cu ea în scenă precedentă, Andrei e conștient că singura lui conduită și utilă, și cea mai bună, e să provoace următoarea scenă, o scenă care se petrece într'un parter din casa lui Ionică :)

ANDREI. (Arătând după ea) Îți place? (Tonul lui glumeț) Văzuși tu ce-i făcută? (Dar observă agitația lui Andrei) Ce zbați ca un urs în cușcă?

ANDREI. (Mai mult pentru el) A! Un pic de nervi. O să-i treacă.

NICA. Și Barbu... de ce naiba nu mai vorbești pe aici? (Rezonând) Bine, bea omul, când se trezește, se repede să-și mai ia prietenii.

ANDREI. (Închis) Se înțelegea bine la noi.

NICA. Da, dar în ultimul timp nici nu mai întreba de el. (Prieteneste, cu un strengăreș) L-ai scos din paine, ho-

ANDREI. (Tresărind) Eu?

NICA. (Râzând cu râsul lui plin) Dar ce e cu tu? (Observând o schimbare în fața lui Andrei) Ei lasă, lasă, nu te face! Mă tu-i fii de urât. Și, firește, în prietenie, ca și în dragoste, ochii cari nu se sează de uită. Mai mult de-ai m'a surprins ozițitatea ei...

ANDREI. (Care s'a luptat în el, în timpul ultimei replici a lui Ionică, intrerându-l hotărât :) Ionică, trebuie să-ți vorbesc ceva.

NICA. (Cu tonul lui, care ia în ușor) Dacă trebuie neapărat, zi.

ANDREI. (Cu emoție) Chiar în privința ta?

NICA. Oleo! Dă-i drumul!

ANDREI. (Intimidat) Adică... lasă. După asta. Acum n'o să avem destulă vreme.

NICA. (Concludent) A! E cu intrerere. Hai, începi și, dacă n'om termina, hai zici și după masă. (Se așează în fotoliu) Doar n'ai să pleci cu cămașa în guse?

ANDREI. (Încercând o apărare deșartă) Vreau să mă înțeleg bine. Sunt lucruri cari nu pot fi spuse decât dintr'ora bucată...

NICA. Ce spui, mă?

ANDREI. ...sunt introduceri fatale cari, atât de inutile ar părea, simți nevoia și spui cu glas tare... să te desvinovăți prin ele.

NICA. Să te desvinovățești? (Afecțios) Va să zică: e caz grav. (Dându-și aer serios). Uite, ia creion și hârtie și, înainte de a începe, fixează-ți punctele principale. (Acum râde).

ANDREI. (Deplin hotărât, condus de o dorință) Nu, Ionică. Punctul principal al discuției e vreau să-ți spun, n'am nevoie să înțeleg, ca să nu-l uit. (O pauză. Este emoționat, dar reținându-și emo-

IONICA. (Brusc surprins) Cum? (Dar replica-i urmează inconștient cu tonul glumeț al firei lui). Și iată că ai uitat introducerea. (Acum rămâne din nou surprins. Ii vine să râdă) O iubești pe Anca? Și asta mi-o spui mie? Spune-i-o ei!

ANDREI. (Cu ton convingător) Eu nu glumesc, Ionică. E o situație pe care sunt obligat să ți-o destăinuesc.

IONICA. (Devine serios, se scoală, face câțiva pași, apoi se oprește cu mâinile în buzunare și, ridicând umerii :) Și... ce vrei să-ți fac eu?

ANDREI. Să decizi.

IONICA. Să decid... ce? (O clipă) Ia ascultă, mă băte, tu ai căpiat?

ANDREI. Mărturisirea pe care ți-o fac acum e rezultatul unei lupte sutlețești de o lună.

IONICA. (Se așează din nou, dar acum în alt fotoliu. După o clipă concentrată : De o lună o iubești?

ANDREI. O iubesc de aproape un an, dar (cu tonul scăzut) de o lună... i-am spus-o...

IONICA. (După o pauză, cu tonul scăzut; silabisit :) Va-să-zi-că; i-ai spus-o...

ANDREI. (Acum volubil) Ionică, simt toată greutatea mărturisirii. Dar nu se putea altfel. Judecă-mă. Un an de zile am tăcut. O lună m-au ținut pe loc remușcărilor.

IONICA. (Al cărui ton se asprește) Asta-i introducerea.

ANDREI. (Încurcat) Nici n'am puterea să mă explic. Aș vrea să mă înțeleg... să mă condamni...

IONICA. (Gânditor și agitat, se scoală iar și face pași). Ori cât... nu e ușor să-ți schimbi viața... așa, într'o secundă. (Pauză încordată) Nu te condamni. Ai fost cinstit.

ANDREI. (Cu o stângăcie care trădează bucuria primului pas făcut) Trebuia... nu e așa? Nici nu mă așteptam... să mă înțelegi atât de repede...

IONICA. (Se așează din nou, acum pe sofa) Sunt situații cari se pricep iremediabil dintr'o singură fulgerare de gând. (Mai mult pentru el, rezonând) A ta e clară. O iubești pe nevasta mea. Cine te oprește? Bărbatul ei? Nu. Dimpotrivă... el ți-o aruncă în brațe. Ai, prin urmare, tot dreptul s'o iubești. Și ea — vezi bine — are și ea dreptul să-și aleagă fericirea așa cum o înțelege. (O pauză) Numai... ea te iubește?

ANDREI. (Delicat) Cred că da.

IONICA. (Cu îndemn blând, dar energetic) Hai Andrei, hai Andrei, nu suntem copii. Nu puteai să faci demersul ăsta, dacă nu erai sigur.

ANDREI. (Vădit jenat, cu tonul scăzut) Mă iubește.

IONICA. (Trece în pauză un moment de vizibilă emoție; apoi :) Te iubește... (Pauză) Ți-a spus-o?

(Aproape tot restul scenei cere multă discreție în interpretare și în ton).

ANDREI. Da.

IONICA. Când?

ANDREI. De o lună.

IONICA. (Cu ton afirmativ) Când i-ai spus și tu.

ANDREI. Da.

IONICA. Va să zică... te iubia și ea în taină de mai multă vreme... poate de un an... ca și tine.

ANDREI. Eram atrași unul spre celălalt. Dar...

IONICA. (Intrerupându-l) Știu... ați tăcut... pentru că amândoi v'ați gândit la

MIRCEA ȘTEFANESCU
Clîșeu Rampa

mine. Ați fost cinstaiți... amândoi... asta rețin... și pentru asta... vă mulțumesc. (La ambele accentuări ale lui Ionică, jena lui Andrei trebuie bine exteriorizată. Tăcere lungă, apăsătoare. Apoi :) Te iubește mult?

ANDREI. (Foarte jenat) Crede-mă... mi-e greu...

IONICA. Nu. Nu. Ce a fost greu pentru tine, a trecut. Acum, greul începe pentru mine. Nu e așa : trebuie să iau imediat o hotărâre? Voi așteptați un răspuns. (Pauză scurtă) Vreau să știu : te iubește mult?

ANDREI. Mă bizui mult pe iubirea ei.

IONICA. (Autoritar) Nu, nu Andrei, vreau să fii sigur. (Pauză. Trecere de ton) Vezi tu? Eu m'am însurat... așa... ca să am și eu „o casă”. N'am iubit niciodată... pe nimeni... adică pe nici o femeie. Le-am socotit totdeauna ca pe niște tovarășe plăcute, cele mai plăcute fără îndoială în viață... tovarășe bune de făcinat... născute să mobilizeze casa, să ne aprindă cheful și să ne astâmpere poftele; atâta!.. încolo, fără să te prăpădești cu firea după ele. Desigur, sunt vinovat față de Anca; ea aștepta poate mai mult dela mine. Ce vrei? Așa am înțeles eu viața... dar n'am fost niciodată rău... nu, n'am fost... și mai ales eu Anca.

ANDREI. Nu s'a plâns niciodată de tine.

IONICA. Știu... cred. În căsnicia noastră, ne-am tolerat multe, mai ales ea mie, dar și eu ei. Am fost buni, am fost draguși; poate, (emoționat) poate, fără să știm, ne-am iubit nițel, nițel...

ANDREI. Ionică...

IONICA. Nu... nu. Bine ai făcut că mi-ai spus. Erai dator și față de tine... și față de mine... și, mai ales, față de ea. (O pauză) Ești sigur că te iubește într'atâtă, încât n'are să regrete un moment că a venit lângă tine?

ANDREI. Da.

IONICA. Te întreb, pentru că acum, când văd că trebuie să-mi plece tovarășă din viață, mi-amintesc că a fost o tovarășă bună, pe care n'am iubit-o... n'am iubit-o așa cum se spune că e iubirea... dar care îmi lasă regretul despărțirii. Vezi, e iubirea... dar care îmi lasă regretul despărțirii. Vezi, e greu totuși să te desparți!

Această piesă se repetă actualmente la Teatrul Național, sub direcția de scenă a d-lui Paul Gusti și va fi prima prezentare originală a acestei stagiuni. (Într'un accent energetic) O iubesc pe Anca.

BALCICUL

— PEISAJ ȘI OAMENI —

Nu numai „Coasta de Argint“, ci coasta de aramă, de fer, coasta de aur... Dacă peste priveliștele biblice cu ceruri patriarhale, ar răsări ciprii dramatice și măslinii cu negrul lor sumbru și tragic, ai spune gâdina lui Academos...

În spațiu ard focuri de vitrou, — și în coridoarele zărilor, moscheile însulțând tăcerea albastră, aprind limpezimi de crini. Veșnic alta, și nouă și veche, Marea, își mână pururi, singurătățile ambulante și eterne. Coastele aspre și tumultoase ale Balciului scilipse în binecuvântarea cununilor de soare, iar casele strâmbe și arhaice, din pornirea lor, au poposit la țarm, — acolo unde, de veacuri, valuri neadormite se logodesc cu pământul, încununate în steme albe și zadarnice... La mijloc e smaragd lichid, iar în fund — nu știi să pricepi unde sfârșește safirul ei călător, și unde începe safirul bolnăuței orizontului...

Vistierile sufletului descătușate de zăvoarele și lacătele lui grele, întemnițază tezaure de minuni și în osânda lăcomiei lui stă greu, și gata să se rupă. Capul e buimac, și se clatină, iar vremelnicia noastră subredă se cutremură de atâta înțelegere... Nicăiri ca aici, nu-l poți simți pe Dumnezeu, mai fecund, mai viu, și mai actual...

Printre drumurile de calcar, bolovănoase și rupte; umbrite de smochinii în părg și de migdali, asinii Testamentului Nou, pase pășunca umedă și grasă, sau în resemnarea lor somnolentă clatină și leagănă povara la fel a fesurilor colorate.

Balcicul, în diminețile limpezi și însorite, se luminează ca o mână de monede vechi, sămănate pe pripoare viforoase... Fiecare pisce sau culme e un pridvor de noi neașteptări, pridvoare de liniște desăvârșită și reculegere... Balcicul ațipește

Fără să-ți fi alipit sufletul de o ființă, ți-o rupi totuși din suflet. Ai s'o faci fericită? Nu prea cunosc sufletul la femei, dar simt în clipa asta că sufletul unei femei, poate fi ceva delicat... că decepția îl poate omori.

ANDREI. Al Ancăi e bolnav și eu m'am jurat să-l vindec.

IONICA. (Se scoală). Atunci? (Zâmbetul lui forțat apare trist).

ANDREI. Naș vrea să suferi din pricina mea.

IONICA. Nu. Nu. Sunt oameni cari uită repede, cari nu știu să sufere... și eu sunt dintre ei. (Cu o durere discretă) Să vă despărțiți de mine încet, să mă obișnuți. (Strânge mâna lui Andrei. Dar deodată, îl privește fix) Andrei!

ANDREI. Da?

IONICA. (Reculegându-se) Nu. Nimic. (Între Ancă Ionică o privește strâmtorat. Atmosfera grea e vizibilă).

ANCA. (Cu ton de bună camaradă) Băceți, masa e gata. (Simțind atmosfera) Dar ce-i cu voi? V-ați luat de păr?

IONICA. (Se îndreaptă spre ieșire) Anca! (Andrei îl privește lung. Ionică are glasul întretăiat de emoție) Andrei are să-ți vorbească ceva. (Anca îi privește nedumerită pe amândoi) Ceva serios. (Iese).

MIRCEA ȘTEFANESCU

și adorme preocupările și patimile vremelnice, iar peste ranele profunde și vechi, toarnă balsam de uitare... Activează și multiplică, atributul teologal care apropie pe om de Dumnezeu: Creația.

Iată: printre mahoanele întârziate și bătrâne, Steriade, pradă colțuri orientale de mit arab, și tâlhărește lumina cerurilor de ametist... Pe-acolo, de pe râpi încruntate și severe, de unde Marea se vede ca un colț de thebaidă calmă și pioasă, părintele Gala își plimbă silueta trudnică și își flutură sutana apostolică, încununat de chipul tolstoian, aspru și auster... Alături, curbat pe piatra unei nădejdi naționale stă întunecat Mugur.

Pe acolo, pe unde piscurile dezolante, în nopțile desfrânate de lună, înaintează fantomatic și spectrale, ca niște peninsule încheietoare de golfuri aeriene, și-a legănat capul demonic, și de posedat de artă, Maniu...

De pe o culme siriană și pleșuvă, silueta masivă a lui Stora, domină ca într'un cadru de tragedie elenă. Se pipăc, și răscolind în scrinul prăfuit și vechi al amintirii, vag, îi mai dăinue în minte, și recată în el, din vremi, pe Holofern-ul lui Ludith... Dar Ludith, printr'o stranie și capricioasă metempsihoză, ca o bijuterie veche și rară, căzută din brațul unei cezarine în vremurile actuale, s'a pîtit în cerdacul zăbreclit al unei case deșelate și spânzurate peste ape... Își amintește de ea, și poate, de Holofern?

Și Maricara Voiculescu cu valurile de sentiment de mare tempestuoasă, rezonanța profundă și variată, senzualul și solemnul, foșnetul adormitor și calm, adâncul nebănuț și înfricoșător al Mării își sporește taina marelui și rară a spusului, iar verbul înfricoșat de foc și-l colorează cu orgia ei de culori și nuanțe... Și numai Storek, cu truda lui Sisif, aruncă inutilul cu dalta și îndumnezeiește linia, înviind în purificare forme...

Descălciător, cetitorule frate, de-ți vei ancora sufletul cândva, prin melcagurile acestea ce s'au bucurat de grația și clemența Domnului, (dar pe care le ultragie

sângeros indolența somnoroasă și grolan neînțelegătoare a balcanicilor) o, vei putea stăpâni ispita, de a cânta diminețile albe și limpezi, gloria răsutului de Soare, iar în declinul lui, v de aur, și cirezile de argint pe care înecă în valurile Zenitului negru, mărginit și sacru...

Iar dacă trudnicia ochilor, va ospeste adâncurile și largurile Pontului Euxin ce fumegă mături albe, de pe în soare ar arde schituri spoite — a în naoșul departărilor, abia ghicit — cale de 8 ore de aici — ochiul se va seli de bucuria arătării colterului sir al munților Islamului, feroce și atoternic odinioară, a Stambulului ce-și fipse și în inima noastră, biruitoare, mura verde încrustată de semilună.

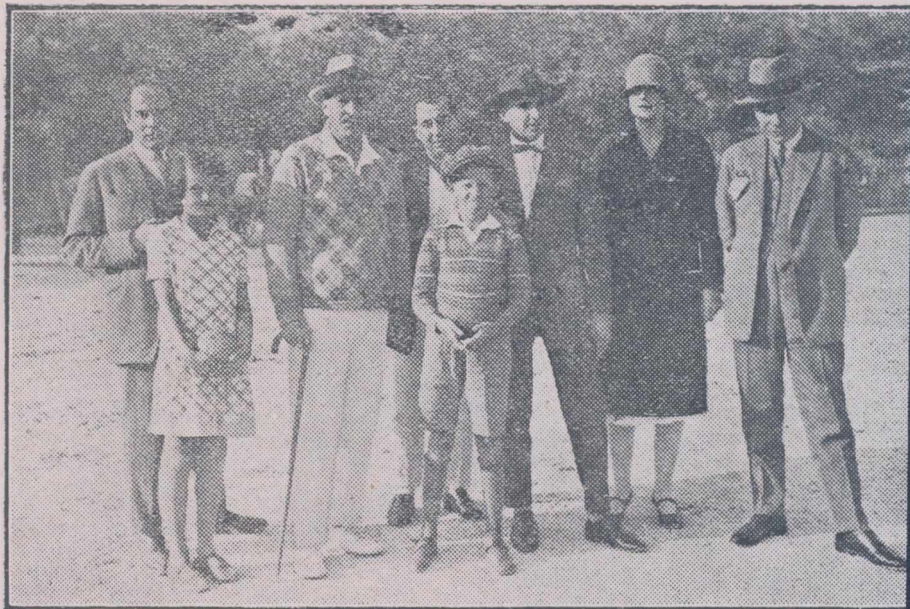
Cum schimbă Duhul vremurilor lucrurilor, și'n clătinarea lor, cum înmută nestatornicia apelor, hotarele! Iar promontoriul Aliotmanului doă întins între zări și ape, ca un braț al tru și neprecis de femeie aquatică, dlasă sâinii și trupul în toropirea lub a valurilor, a sărutărilor fecunde, soare...

Nici unde, frate cetitor, ca aici, nu fi simțit bucuria rară de a trăi, și irta nu-i va înălța imnul sfânt de ne mare!... De acolo de la Capul Calig care strivește cu frumusețea lui sălbă și înfricoșătoare, de acolo de la capul liacrii leagănul focelor și poarta binevântată de mormântul sfântului Nicu poartă celebră a celor 40 de feci ghiaure cari au căutat mai bine morârul fugar al Mării, decât siluirea musunilor păgâni—și până la luminarea ini Ecrenă, în orele de lună plină, cad r de otravă și albe, cad nopți aziane și jite ca acele din 1001.

Omul se destramă și se risipește de vara lor, iar fluturările vestimentelor orientale printre lămâi și rodii, par ară de vis...

Fantezia cea mai desfrănată, și ha care se întinde de acolo de unde f pe dezzechilibru și dezorganizarea fii umane, nu poate iscodi, nopți blestemat de desăvârșite, ca nopțile cicului.

Vin preoți, învățători, profesori,

PE COASTA DE ARGINT

(Dela dreapta la stânga: G. D. Mugur, Oct. Moșescu, Ion Ojog, I. Al. Ster Adrian Maniu).

Trădătorul

de ANDREAS LATZKO

. Și tăcută, cu hărnicia unei stupine, risitatea populară a „Coastei de Ar-
infiripată cu atâta oboască de pri-
ea publicistului Oct. Moșescu, des-
în aceste locuri minunate, un crez
i adevărat, tae brazde vii de carte.
risitatea „Coastei de Argint” eșită

OCT. MOȘESCU

ruda d-lui Moșescu, este realitățile
roase ale acestei provincii, și peste
șile de stradă, anonime și sterpe,
nătoare, arde facla adevărată și lu-
asă a unui naționalism profund u-
înțelegător, activ și amplu, așa cum
st conturat în catehismul naționalis-
i marelui Eminescu.

ION OJOG

Sonet

ti suferit Isuse peste fire,
a slavă-ți dăm și adorare!
numai tu! pe lumea asta mare,
i stins cu'n zâmbet pentru omenire?

numai fie-ți ridicăm altare,
punem nimbul de dumnezeire,
d mii și mii, cădeau fără de știre,
i martiri, sub lăncile barbare!

d, pier în umbră, neștiuți de nime,
uânzi și goi, cu inima bolnavă
ia zei, căzuți din înălțime!

le-ai răpit și partea lor de slavă,
Crist și mult va răsună supt boltă,
strigăt surd, de jale și revoltă.

ARTUR ENAȘESCU

Vie, arzătoare, lumina soarelui venia
în raze atât de lucioare, încât dădea
scânteeții de aur sfeșnicelor dela altar și
silea pe sfinții zugrăviți pe pereți, să iasă
din umbra lor, dându-le înfățișarea unor
actori vopsiți, intimidați și rușinați de
nevinovata lor impeștrijare.

Ceeace paturile așezate lângă ziduri și
culeșurile de paie întinse printre stâlpi
nu putuseră face, izbuti să facă un obuz:
răpise bisericii bătrâne, caracterul ei cu-
cernic.

Pustiu ca o prăvălie golită, întinsul
spațiu se surpa; ceeace atâția creștini a-
duseseră aici ca daruri, timp de veacuri,
toate acestea sburaseră pe ferestrele
crăpate și prin pereții năruți, ca prin
niște rămi deschise. Corurile cari răsu-
nară sub boltă, asprele cuvinte rostite
din inaltul amvonului, toate acestea dis-
păruseră, iar mărețele vitralii nu mai e-
rau acuma decât o grămadă de sticlă as-
vârlită înspre cimitir.

Agale, doi infirmieri francezi, scoto-
cianu cu bastoanele lor prin grămejoara
de rămășițe, descifrau din când în când
câte-o inscripție, adunau sfărâmaturi de
chipuri, făceau câte-o sugubenie mesărată
și isbucneau apoi în râsete. Din cauza
soarelui, îndeleunecirea asta sfârși prin
a-i plictisi, așa că se retraseră la umbra
zidului bisericii.

Lată-i, din nou, așezați pe halaturi cu
capul rezemat de raniță, în aceeași pozi-
ție, în același loc, exact în același loc ca
și ieri, ca și alaltăieri; ascultă băzântul al-
binelor cască, se culcă o leacă și-și re-
iau discuția, din punctul unde-o lăsase-
ră c'un ceas mai înainte.

— Nu-i parcă o nebunie spunea cel
mai mare, un om din Nord, voinic și lat
în spate, cu o barbă mare, bălaie. Pe
front, îi gonese, îi hârțuiesc ea pe niște
epuri, îi tac bucățele, aducându-i într-o
așa stare, încât în ziua judecării viitoare
vor trebui să se înfățișeze fără mădulare,
și aici înapoia câmpului de luptă, ne în-
sărcinează să tragem și noi un zavrac,
pentru ca domii boși!) să poate muri li-
niștiți într-o biserică. Cât despre mine,
n'am nimic împotriva. Aici, suntem la a-
dăpost. Obuzul pierdut eri seară a fost
ultimul lor salut. Acuma, au ajuns, se
vede la Rhin.

Celălalt ridică disprețuitor din umeri
și aruncă o privire plină de neîncredere
asupra tovarășului său.

— Ți-e frică așa dar de obuzele lor?
Mie, cel puțin mi-ar plăcea mai bine ori-
care alt bombardament, decât biserica
asta. Ei stau prin apropiere, privindu-ne
cu ochii boldiți, ca niște pești și se pră-
pădesc. Treabă de soldat e asta, s'aștepti
ca să ai pe cineva de îngropat? Parcă
am fi doi corbi ce-și pândesc hoitul..

Primul răsă gălăgios și grosolan.

— Asemuirea nu-i rea. E drept s'ar pu-
tea spune niște albișoare cărora li s'a
smuls nomeala și cari sunt lăsați să for-
fote, plini de sânge, în fundul bărcii.
Cam ce-ar putea să ne spună? Sora știe
tot atâta nemțească cât și noi. În sfârșit
câți mai rămân?

Convorbirea asta veselă îl irita însă
grozav pe cel mai mic. Făcu o mutră os-
tenită și răspunse cu străngere de inimă:

— Alaltăieri erau douăzeci și unu, de-
atunci am îngropat șase, și-amintești?
Câte doi pe zi. Dacă-o merge tot așa, a-
poi o săptămână o să tot fim ciochii.

Scuipă și tăcu. Privirea i se pierdu în
zare, pe deasupra ruinelor satului din a-

propiere, unde, înapoia copacilor des-
puiați, drumul închidea orizontul ca prin-
tr'un văl de fum. Colo jos, treceau, fără
înecetare, trăsuri, zi și noapte, din când
în când, trecea în goană un automobil,
ridicând un vârtej de praf negru. Solda-
tul suspină, își lăsă brațul pe raniță și
repetă: „Ca nișta corbi, Doamne iartă-
mă..”

Aprobarea pe care o aștepta, nu veni.
Tovarășul său era culcat și dormea, cu
gura deschisă. Incepu să-i examineze chi-
pul inexpresiv: botul acesta căscat îi
aminti cadavrele pe cari le adunase în
ultimele zile, și fu mai gata să-și tre-
zească tovarășul printr'un ghiont în coas-
te. Dar se opri, mai privi odată tabloul
acesta desperat, începând cu zidul din
fund până la cele din urmă fărâme și la
micul cimitir, cu grămadă sa de ruini lu-
cicioare. Totul era cenușiu, deseri, acope-
rit de o baltă de fum, îngropat într'o tă-
cere de moarte.

O insulă părăsită în mijlocul oceanului,
gândi soldatul. Apoi, furios, se asvârli
lângă tovarășul său de suferință; după
câteva clipe, amândoi sforăiau, pe în-
trecute.

Pe treapta de sus, dinaintea portalului
deschis, cu coatele pe genunchi cu bărbia
răzimată în palme, stătea sora Maria.
Când auzi din nou pe cei doi oameni
vorbind, chipul ei trist se însenină o cli-
pă. Într'adevăr, era caraghioasă această
nepuizabilă putere de-a dormi la orice
oră din zi și din noapte. Ea nu închisese
ochii de trei zile! Parcă-i lipsea măcar
și țărnia de a se ține pe picioarele-i aprin-
se; speriată, dânsa prișea sub pleoapele-
i înroșite, lumina ce se întindea din-
aintea bisericii.

Nu mai știa ce să facă. În douăsprezece
rânduri, ea trimise soldații la drum cu
însărcinarea de-a da comandanților, ci-
clisților și călăreților cari treceau, un
mesagiu urgent. Sanitarii nu se mai pu-
teau găsi în această învălmășeală sau își
uitaseră făgăduința? În tot cazul, era de
prisos să-i trezească pe oameniiăștia doi,
și să mai facă o încercare, pentru a trei-
sprezecea cară. De-altfel, era foarte cu
putință ca să nu vrea să meargă, mai ales
că cel tânăr, încumentându-se să opreas-
că un automobil de stat major, ar fi fost
— așa spunea el, cel puțin — omorât de
către ofițerul care n'ar putea pricepe cum
în mijlocul unui mers victorios, tocmai
pe când aducea vești minunate, să fie o-
prît de un oarecare îndrăzneț, pe motiv
că nu mai erau doctorii, ca și cum el ar
fi fost spîțer. Nu! Nu se putea aștepta
la nimic dela acești oameni atât de gră-
biți. Veneau din partea unde se'ngrămă-
diau cadavrele, treceau prin fața unor
oameni cari păreau sculptați în pământ,
dinaintea unor raniți, cari se țarau pe
lângă dânșii, implorându-i. Iar când a-
jungeau de cealaltă parte, li se spunea
să-și aducă aminte de istoria bisericii și
de bolnavii ei în primejdie.

Atunci, ce altă nădejde? Nu trebuia să
se bizue pe noroc. Trebuiau de re'noit
pansamentele; toți erau însăngerăți, rani-
le cicatrizate se redeschideau de-atâta
frecare și slabele ajutoare lăsate de că-
tre nemți în sacristie, la retragere, de
mult se isprăviseră. Singur, aparatul te-
lefonc mai rămăsese neatins, ca o sfi-
dare.

Firul rupt, se clătina, ircnic, dinaintea
ferestrei.

Ochii sorei se umplură de lacrimi. Tre-
buia dară să privească înainte cum ră-
nile tuturor cangrenau, și cum, rând pe

1) Poreclă dată Nemților.

ROMUL LADEA (Arad) : Semănătorul

rând, se prăpădia un altul? Tot trupul tremura de revoltă împotriva acestor oameni cari n'au făcut altceva decât aceea ca au uitat. De trei zile încoace, îndată ce auzea un automobil sosind pe drum, ea își aținea privirile spre norul de praf, ea și cum privirea ei ar fi putut atrage vehiculul. Acum însă, se infuria împotriva propriei sale încrederi și se căia de a fi luat parte la această nenorocire. N'a fost ea doar martora la nebunia produsă atunci când trăsurile de ambulanță se opriră și când cineva se năpusti dealungul sălilor, țipând „Impachetați totul. Armatele înaintează! Înaintează. Nemții sunt bătuți! Izbânda e a noastră!” Intreg spitalul se lăsă dus de o goană nebună... și ea însăși, bătrână așa cum era, fusese ca amețită de acest singur cuvânt: Victorie! Așa se face că timp de trei zile n'a suflat o vorbă.

De un an, din ziua primei lupte a avânt posturilor, ea era ca asistentă la operațiuni; știa dânsa ce se petrece în spitale, a doua zi după vre-o luptă, când sosiau tot mereu noi transporturi și sălile erau pline de târghi sângerânde. Doctorii asudau, cum s'ar fi găsit în fața unui cazan și spre a putea fi operat chiar în ziua sosirii, trebuia să fii cel puțin ofițer superior ori de nu sprijinit de către cineva. Nu numai boși dar chiar și francezi, bieți oameni gemânți, cari implorau ca o favoare—chinul de-a li se reîmprospăta pansamentul, erau respinși cu asprime. Aduceau targa lor sângerândă sub ochii doctorului, dar acesta, după douăsprezece ore de lucru neîncetat, într'o căldură năbușitoare, în miros de sânge și de clorofarm, nu mai avea milă decât pentru dânsul și pentru osteneala sa. Nu era doar foarte natural și n'ar fi trebuit ca să prevadă că doctorul-șef, cu toate făgăduielile sale, va uita de biserică și de cei douăzeci de răniți germani ai ei, în avântul victorios al înaintării?...

Numai dânsa era vinovată. Iar dacă cei douăzeci de răniți, pentru cari plâng atâtea roame și soții, s'ar prăpădi aicea, numai din vina ei s'ar întâmpla aceasta. Era o ucigașă...

Cu pumnii străuși, cu capul atârând, sguduită de suspine, sora Maria se strângea din ce în ce mai tare. După obiceiul ei de a se chinu singură pentru a-și mări păcatele făptuite, ea își smulse mărturisirea ca în fața unui preot la împărtașanie: Dacă s'ar fi așezat în biserică răniți francezi, ca ar fi... Da nu... nu... Ei, da, desigur că ar fi cerut ajutor mai iute; Nu s'ar fi jucat așa de ușor cu viețile compatrioților ei. Sora a lui Isus, ea despărți pe frații ei umani în prieteni și dușmani, la fel cum și majorul îi reconducea pe răniții francezi cu automobilul, în timp ce nemții, dacă erau abia în stare să meargă, trebuiau să facă pe jos cei douăsprezece kilometri cari-i despărțeau de spitalul apropiat.

Cun de-a avut dânsa atâtea încredere în ajutorul ce va să vină, cum de-a așteptat ea atât de răbdător după ce-a văzut trecând convoiul cel jalnic? Vedeau încă privirea pe care-o avuse acel neamț palid, când auzi porunca și-și încolăci piciorul în jurul unei cărje, pornind, schiopătând, pe drumul cel de cruce... Acum însă. Acum omul acesta scăpase, fusese operat și pansat cu îngrijire într'un spital din armă, în timp ce avea pe cari

dânsa-i „scăpase” stăteau încă întinși în biserică, cu rănilor lor purulente, chin de friguri, pradă unei morți sigure. Era deci vinovată? Va ispăși oare în zi tot ce păcătuisse?...

Nu i...

Se ridică greoiu, cu mâinile pe nunchi, și înaintă, amețită de osteneală înspre soldați. Cu o elocință plină de desperare, ea le explică primejdia, se gă, amenință, mărturisii înfățișat că tăiaze toată rufăria în bande... iar că uscat, brăzdat de atâtea sbărcituri, mite de soldați „gara reguloare” și peri de-o roșeață feciorească înaintea acestor oameni cari știau acum că sfințele vestimente, trupul ei era gol tot.

Omul cel din Nord, rămase nemulțumit. Celălalt, se arătă gata să mai iese o la drum, fără a merge însă și după doctor. Jandarmii păziau toate drumurile niște păianjeni murdari, zicea el, și datul pe care-l vor prinde singur pe drum, fără vre-un ordin scris de superiorul său, era pierdut.

Primul deveni nerăbdător. Incepuse să fulgere împotriva „bunei patrioate” să trimită pe un volnic la moarte, pe o mână de boși, pe jumătate.

Infuriat, trase înspre sime pe tovarășii săi, spunând că totul se sfârșise și că ea va mai ridica nici degetul cel mic pe această bună femeie și biserică ei.

Palidă, sora se reîntoarse cu greu la locul ei și se cutremură văzând intrarea în biserică în care părea că diavolul sese de-acuma stăpânire pe cele douăsprezece prăzi, rânjind. Nimic altceva făcând. Nu-i mai rămânea decât să-și ia mâinile pe genunchi și să aștepte venirea morții. Se sprijini de-un stâlp, negăsindu-și curajul de-a mai merge dela pat la doctor. De dinineată încă, acei cari cerură doctor, se revoltară, arătându-și ochii zători, alții își deslegau limba, pentru că tălmăci dorința aceasta pe franțuzește scânteierea de speranță ce trecea pe purile lor gălbejite de fiecare dată izbucneau să se facă înțeleși, găsind vorbă potrivită, era încă mai grea de îndecât decât cerurile lor.

S'auzia din când în când o chemare vorbire iute cari ajungea plină de așme la auzul sorei, ca și cum fiecare vor cuprindea un blestem împotriva ei. Buia oare să-și ceară iertare? Să le s'ar poată adevărul?... Dar ar fi fost să i'ulțina nădejde!...

De odată, îi veni o nouă întărire: simți tare și aruncă spre cer o prietărecunoscătoare. Știa acum, care-i datoria. Va lua asupra-și ura isvorită toate paturile! Poate că așa își vor țea păstra bieții condamnați speranța unui ajutor medical ce va să vină.

Se strecură încetinel în biserică, pantofii ei de păslă, merse până în loc fără a se mai uita în altă parte și proprie de patul care, printre atâtea cușuri de paie, se găsea singurul așa mai la o parte. Se simți mai ușurat la locul acesta, atât de mare îi era simț pe un ofițerul acela tânăr, cu o groaznică în vîntre și care se lupta zece zile cu moartea. Era deosebit de varășii săi. Ea îl îngrijia fără a simți îngrijește un dușman. Un om care pe eugei, D-zeu știe câte vieți de i'cezi. Indatoritoare și față de ceilalți, se silea să nu se gândească la acea dusele chiar toate uniformele străin colful cel mai ascuns al bisericii, pe a nu avea în față decât oameni cari feră. Nu era deloc plăcută situația asta. Vorbele pe care le rostiră înfirm în fața bisericii, cu puțin mai înainte când par'că un zid între dânsa și ră „Tăcuți ea niște pești”. Și-așa era...

navii francezi pe cari-i îngrijise, plângeau, jipau, gemeau, asemenea unor copii părăsiți, ce puteau fi însă plânși ori mângâiați fără vre-un gând ascuns.

Dar străinii culcați, aicea nu erau copii părăsiți și îndurau chinul lor îngrozitor fără a se mișca măcar, rămânând soldați până în ultima lor clipă? O mândrie obraznică le scânteia în ochi, respingeau cu dispreț orice milostivire și erau atât de aspri cu ei înșiși, încât era cu neputință să te gândești cât de aspri și cruzi trebuiau să fie față de dușmanii lor!

Nu mai micul rănit, cu chipul băiețesc, avea o altfel de privire, deși vorbea mult mai prost franțuzește decât camarazii săi—și-i amintea de răniții ei. Numele său, ciudat, imposibil chiar de rostit, era înscris cu litere frumoase pe deasupra patului său:

Fahrrich Egas von Krülow

Sora Maria nu-i putea desluși gradul ca celorlalți ofițeri: locotenent ori maior. El se lăsa totuși să fie plâns câteodată; când ea îi spunea câte-va vorbe mângâietoare el o privea plin de recunoștință ba uneori și gemea.

Împinsă de simpatie, călugărița s'aplecă deasupra patului său și, încetinel, îi mângâia fruntea infierbântată.

Dormia c'un somn ce mai degrabă semăna a moarte, într'un fel de beție în care amintirile suiau ca niște bulbucoi, ca și cum firul vieții sale ar mai fi trebuit odată tras în sens contrariu, mai înainte de-a frânge pentru totdeauna. Degetele-i căutau să prindă forma ce trecea pe lângă dânsul din buze-i ieșea un murmur, mânia și veselia se succedau pe bietu-i chip vestejit, îmbătrânit, sfrijit, ca și cum și-ar fi trăit așa de multe cincizeci de ani, la care-i mai dădea dreptul tinerețea sa. Doar corpul rămânea în neșicere, mic de tot, ascuns sub pătură.

Pe buze-i apăreau un surâs duios, o mulțumire pentru mâna aceasta atât de proaspătă cari-i atînga fruntea. La fel era, odinioară, când flăcările i-amenințau patul, pătuțul său alb. Ceasuri întregi se căznea să priceapă de unde veniau limbile celea de foc, cari, ba îl încălziau drept niște vechi cunoștințe, ba se întoșiau furioase atingându-i pleoapele și vârându-i lavă topită în creer... Slavă Domnului, era acasă, culcat în odăița sa și nu într'o biserică mare unde, veșnic era fugărit de un diavol. Iși amintea de-a fi ținut furca cu trei țepi pe care monstrul i-o vârâse în vintre... Acum, diavolul ședea pe brazdă printre jucăriile sale, trăgând cu sine o pânză roșatică și fășnind flăcări din fruntea sa. Tata va sosi îndată cu biciul cela care lăsa urme atât de dureroase, o va îmbrânci pe mama, îl va scoate pe el din pat și-o să-l bată... Da, o să-l bată.

În biserică răsună un strigăt de groază atât de sfâșietor încât toți răniții tresăriră și priviră cu groază pe Krülow care se întorcea în pat, ca un nebun. Acuma că era mare, nu mai voia să se lase bătut și se apăra din răsuputeri împotriva acestei nedreptăți nema-ăuzite. În noaptea aceasta îl învăță pentru a nu mai uita niciodată că un om nu trebuie să aibă frică. Că acela care, trebuie să îmbrace într'o zi tunica împăratului trebuie să se mulțumească doar în a-și strânge fâlcile și a muri mai degrabă decât să-și cheme mama, fie el și un băiețuș de șapte ani. Conștiința de strigătul său i-acoperi fruntea de-o sudoare de groază.

I-a auzit cineva oare? Deschise ochii pe furiș, și-i reînchise iute gemând, — atât de puternică era căldura ce intra pe fereastră, ca și cum soarele s'ar fi lichefiat... Se regăsea dară, iarăși în biserică!

că! Din nou furca țepoasă îi sgândăria măruntaiele, dar mamă-sa nu mai era lângă dânsul, ascunzând cu trupu-i limba strâmtă și roșie de foc. În zadar, căuta el mâna mângâietoare.

Murise, așa dară. Era deci adevărat că nu va avea cui să i se destăinuiească? Simțea cum plânsetele i se urcau în gât și ca să nu plângă își mușcă buza de jos. Iarăși îl cuprindea spaima, căci vedea pe comandantul școlii de recruți așezat înapoia mesei sale de lucru, cu telegrama în mână și el știa ce se va petrece acuma...

Nu, el nu voia să fie numit „fată”, amejit, batjocorit, disprețuit... Decât să reînceapă anii aceștia de tortură prefera să-și urmeze mama. Bâjbăind, el căuta pe frunte, ar fi vrut s'o cheme, s'o strige tare ca odinioară, când nu cunoștea fericire mai mare decât aceea de-a fi bolnav și îngrijit de dânsa. O dorință nepotolită de a fi mângâiat, plâns, îmbărbătat îi venea mereu, fără a-și da seama că fiecare gând al său era rostit în mijlocul bisericii sonore.

Ingenunțiată, înaintea altarului, sora Maria se ruga. Inspăimântată, ea se ridică atunci când murmurul monoton al muribundului se prelăcu într'un jipăt strident, într'o chemare într'ajutor, ce sfârșia printro șoaptă plângătoare și plină de mustrare. Ea se aplecă deasupra lui, îl atinse încetinel cu mâna și-i șopti: „Suferiți, nu-i așa? Răbdare!... O să vă meargă mai bine...”

Egas von Krülow nu pricepea cecece i se spunea. Nu simțea decât mâna răcorită și sunetul vocii pe care-l aștepta, pe care nu l-a mai auzit dela moartea mamei sale... Era ca o muzică... Răsunetul mestecat cu miș de vorbe de cari el dusec lipsă atâta vreme!... I se părea că toți porii pielii i se deschideau pentru a lăsa să treacă melodia aceasta pe care n'avu niciodată voie s'o cânte. Cu un zâmbet ce-l transfigura, strălucind de fericire, îl ridică brațele, atrase spre dânsul vocca aceea scumpă și i se plânse, o rugă fierbinte ca un copil ce plânge și are frică.

Călugărița respinse chipul împurpurat al rănitului, în timp ce vindele-i băteau puternic ca și cum i s'ar fi deschis inima-i de 60 de ani, dinaintea brațelor acestea bărbate ce se întindeau spre dânsa. Privi cu teamă împrejur, rușinată și scoate un strigăt ușor când văzu privirea chipului străin ațintindu-se spre dânsa.

Era ofițerul din patul vecin care se ridicase c'o mare sforțare, ciulind urechea spre patul voluntarului, cu niște ochi scântecitori de mânie. Era înfricoșător la vedere, cu buzele sale galben-vinete și cu mustața sa sbârilită ca niște paie împănate în fața lui de spectru. Îmbufnat se aplecă pe cât putu și strigă: „Ei! Dar mai tacă-vă gura! Ce, vreți să ne faceți de râs cu bocelile dv.?”

Uimită, călugărița ascultă vorbele, văzu ridicându-se puțin capetele bolnavilor, un foc încrucișat de priviri furioase îndreptându-se înspre patul mai retras și înțelesese după mlădierca vorbelor iscate că o cauză misterioasă le umplea inimile de mânie împotriva muribundului.

Egas von Krülow se ridică și dânsul pe pat, cu chipul descompus de mânie, cu pieptul agitat. Mâna-i dreaptă întinsă izbea aerul, apoi se reînchise'n pumn. Nu văzu chipul galben care-l privea jintă, ochii săi orbiți de friguri rătăceau deasupra patului vecin. Nu vedea decât profiluri și privea spectrul arătat de mânia lui. Nu un om rosti vorbele acestea. Era balaurul, minotaurul cari-i distrușe copilăria, dușmanul la care niciodată nu găsi har și care n'avu vre-odată un cuvânt de blândețe. Era gleahța care-l chi-

BALADA

Lumină și miros de floare
E'n codrul cu rece isvoare,
Cu vrajă de privighitoare
Și'n codru, sub lună, sub soare
Haiducii țin tainic sobor.

E dajdie mare pe sate
Și moare românu'n nevoi:
Cicoiul îl scupă și'l bate
Și nimeni nu i face dreptate,
Că țara e'n mâini de ciocoi..

Dar i'auzi: o doină răsună,
Prin codrii de fag și de brad
Și nu știi ce fac împreună
Haiducii cu inimă bună, —
Că'n sate ciocoi tot scad..

Și iață: cu fruntea brăzdată,
Cu grele pistoale 'n șerpar,
Stă Gruia pe gânduri și cată
Cum cetina'n foc aruncată
Sporește mormanul de jar...

Tovarășii lui, în poiană,
Spun glume și snoave, de zor,
Și ride'ntr'e ei o Ileană
Cu negru de păcuri sub geană,
Ce are și'mprăstie dor!

Ileana e viața lui Gruia
Și cine-ar privi-o cu foc. —
Și-ar zice pe veci: „aleluia”,
Căci Gruia n'ar vrea nimăruia
Să dea din vrăjitu-i noroc!

Dar vajnic un șuer ferbinte
S'aude'n adâncuri de brad:
Haiducii pun mâna pe flinte,
Și'n negrele nopți vestminte
Ei pier ca pe-o gură de iad.

Poiana rămâne uitată
Și focul se stinge pe loc,
Se stinge și luna deodată,
De parca haiducilor ceată
A tras și-a ucis-o c'un foc!

O clipă.. și codrul vueste
De poteri pe cai în galop
Și lupta se'nceinge, orbește,
Și geme și urlă, și crește,
De-ai crede că vine potop!

Și 'n zori, pe când potera moare,
În chinuri grozave, de iad, —
Haiducii sunt toți în picioare
Și râd, că nimica nu-i doare
Și râde tot codrul de brad!

V. MILITARU

nuise, batjocorise, urmărise, care-i smulsesse toată viața atât de dorită de dânsul. Acum însă putea să înfrice monstrul. Era aici lângă el... Pieptul i se sălta și gura-i era larg deschisă. Se va năpusti peste dânsul. Dar această mulțumire supremă îi era și dânsa oprită. Valurile de ură nu urau decât până la buze, puterile-l slăbiau și în loc de vorbele răzbutoare ce-ar fi vrut să le rostească, nu-i ieșiră din gură decât o groaie fășnitoră de sînge negru. Din nou căută un ajutor în juru-i deschise ochii mari, îngroziți, ușor ca o pasăre rănită.

O tăcere de moarte se produse în biserică, atunci când cei doi infirmieri veniră seara, să caute cadavrul. Fără targă, acoperit numai cu mantaua-i sângerândă, ei trecură cu dânsul pe dinaintea camarazilor săi cari nemîșcați și bolnăvuri

IN EMPIREU

Al patrulea dialog

LOGICA SIMȚIRII ȘI ESTETICA

Maioreșcu, Vasile Conta, Grigore Alexandrescu, Caragiale, Delavrancea, Duiliu Zamfirescu, Vlahuță, Trivale.

Grigore Alexandrescu. — Și iacă am venit și eu printre d-voastră. Pe acolo prin preajma Styxului, am fost primit cu bine de mai marii antichității. Nu e puțin lucru să vorbești de la egal la egal — sau cum am zice pe greceasca nouă: ena mî ehe ena sî — cu Pericles și cu Socrate, cu Platon și Aristotel. Dar să spun drept: sunt doi pe-acolo, care mi-au înăcrit sufletul.

Vasile Conta. — Intr'o asemenea strălucită adunare, cine putea să te amărăscă atât?

Grigore Alexandrescu. — Unul care plesnește de invidie și altul, de vanitate: Tersit și cu Timon.

Titu Maioreșcu. — Pe aceea i-am pășcut și eu; dar pe vremea mea nu erau așa de răi. Se vede că i-a pervertit ambiția seacă.

Duiliu Zamfirescu. — Domnul Grigore Alexandrescu în adevăr vine din preajma Styxului. Aci suntem în Empireu, unde nu domnește decât inteligența pură. Și par'că — să mă ertați că o spun — am început să simțim mirosul păpușului de-acolo, criticând pe unul și pe altul.

Grigore Alexandrescu. — Tânărul Duiliu are dreptate. Oricât te-ai desmaterializa, venind în înălțimile acestea, tot mai rămâne o fărimă de materie. Să-i lăsăm dar în plata Domnului pe Tersit și pe Timon, și să mă puneți și pe mine în curent cu ce vă îndeletniciți în plăzirile acestea cerești.

Vlahuță. — O să fie cam greu. Suntem la a patra adunare.

Grigore Alexandrescu. — Am auzit că e vorba de o filosofie nouă, românească, clevețită de mulți, care ar putea-o înțelege, dar care nu vor.

Vasile Conta. — E vorba de filosofia integralismului. Tânărul Trivale, care a cunoscut-o mai de aproape, ar putea să ne facă un rezumat. Ce zici, domnule Maioreșcu?

Maioreșcu. — Despre partea mea, eu cred că un tânăr poate face mai de grabă

o expozițiune excelentă, decât un rezumat bun. Cei bătrâni au mîntea mai sintetică.

Vasile Conta. — Aveți perfectă dreptate; dar Trivale a arătat că e tânăr la ani, dar bătrân la minte.

Maioreșcu. — Din acest punct de vedere, mă raliez și eu la opinia dumitale. Ei, Trivale, ia să vedem, cât de tare ești în rezumate. Caută în cât mai puține cuvinte, să ne faci să înțelegem cât mai multe idei.

Vlahuță. — Să spun drept, rezumatul acesta va fi bine venit și pentru noi...

Caragiale. — Pentru tine poate vrei să zici, Alecule! Și cu toate astea, în sonoriile tale din „Universul“ ai făcut destulă filosofie și cu mare îndemănare și căldură...

Vlahuță. — Filosofie morală, da; dar aceasta teoretică, de! e grea chiar pentru Barbu, care a studiat literile.

Duiliu Zamfirescu. — Iar am uitat că suntem în Empireu. Cu voia mai bătrânilor noștri, Trivale ar putea începe.

Maioreșcu. — Firește.

Trivale. — Iacă ce e. Filosofia aceasta nouă crede că a găsit esența frumuseții. Frumusețea nu s'ar găsi cu adevărat de cât în capodopere, care și ele ar fi cu totul deosebite de operele de talent și de virtuozitate...

Caragiale. — Ai luat-o bine, dar o spui prost. Vorbește, omule, în pozitiv: că o punem noi în dubitativ. E mult mai greu să treci cum vrei să ne faci dumneata, dela dubitativ la pozitiv.

Trivale. — Aveți dreptate. Un singur Frumos e: cel din capodoperele literare și artistice. Capodoperele nu s'ar putea numi astfel dacă n'ar fi frumoase. Capodopera însă reprezintă o ființă care e deosebită prin natură, și de fenomenele fizice, și de cele sufletești, ca unele ce se manifestă, toate în afară, și anume în spațiu, timp și cauzalitate.

Delavrancea. — Ai început s'o încarci

frivale. Lasă la o parte spațiul, timpul și cauzalitatea, că se sperie Alecu!

Duiliu Zamfirescu. — Barbule, suntem în Empireu.

Trivale. — D. Delavrancea are dreptate: dar pe ce vrei să se cunoască time-rețea? — Și așa dar, capodopera este o ființă de sine stătătoare, care, este fizică și sufletească în același timp și nu e nici una nici alta: e o ființă psihofizică sau, și mai bine, un concret psihofizic. Ea nu e nici ca concretele fizice, cum sunt mineralele, vegetalele sau animalele. Nu e ca un om, un pom, o piatră. — În același timp nu e nici ca concretele psihice. Nu e ca un gând, o pasiune, o concepțiune, o hotărâre, un obicei. Capodopera e astfel constituită că, fiind vorba de o capodoperă literară, niciun cuvîntel dintr'nsa nu poate trăi fără înțelesul ce-l trage de la întregul ei, nici o imagine nu poate fi înțeleasă, — dacă nu-i exprimată printr'un anume cuvînt.

Grigore Alexandrescu. — Va să zică din fabula mea „Găseca, lișița și...“

Trivale. — Mă ertați, dar aceea nu e capodoperă.

Delavrancea. — Cucoane Grigore, dumneata, n'ai decât trei fabule capodopere: „Boul și Vițelul“, „Căinele și Cățelul și „Toporul și Pădurea“. Celelalte sînt doar opere de talent ori de virtuozitate și nu trăiesc decât fiindcă sînt tirite la viață de celelalte... Să nu te superi... Știi doar ce-am scris despre dumneata și cât te admir.

Grigore Alexandrescu. — Cum o să mă supăr? Suntem în Empireu!

Trivale. — Să-mi iau șirul. Când în „Boul și Vițelul“ dumneata ai scris „Un bou ca toți boii“, ai accentuat par'că pentru cititor, că nu întrebunțezi cuvîntul „bou“ decât în înțelesul din dicționar. Cu toate acestea, tocmai prin expresia „ca toți boii“ ai accentuat că „boul“ despre care vorbești e cel mai „bou“ din toți „boii“. Acest „bou“ unic în felul său, își dobîndește nuanța de la întregul din care face parte. Cuvîntul acesta, prin această relațiune, este impregnat de substanța sufletească, ce face din el o imagine unică; iar această imagine, cu acest înțeles, nu poate să-și păstreze ființa, fără felul în care dumneata ai exprimat-o.

Titu Maioreșcu. — Cu alte cuvinte, nu numai fiecare element sufletec este pătruns de materie, dar fiecare element material este pătruns de suflet... Scuză-mă, că te-am întrerupt cu această precizieune.

Trivale. — Mi-ai făcut un serviciu... Și, astfel, filosofia integrală se mîndrește cu descoperirea acestei de a treia lumi: lumea psihofizică, lumea capodoperelor, care au altă viață, altă natură și trebuie studiate după altă metodă de cât fenomenele din lumea fizică și psihică.

Vasile Conta. — Eu zic, că atât cât a spus Trivale e suficient, pentru ca să înțeleagă oricine chestiunile care ne preocupă. Și mai întîi: chestiunea dacă „Estetica“ e „Logica simțirii“, al doilea, dacă Estetica integrală e tot una cu Estetica cunoscută.

Trivale. — Cred că mai e necesar ceva, și anume chiar explicarea termenilor ce întrebunțaji acum.

Vasile Conta. — Ai dreptate, uitasem că avem printre noi un nou auditor.

Trivale. — Imi dați voie, dar să mai adaog ceva. Capodoperele, ce formează lumea psihofizică, sînt constituite din suflete de sine stătătoare și integrale, adică sînt un organism în care intră elementele intelectuale, afective și voluntare, conștiente și analizabile, cum și elementele mistice, care le leagă, conștiente, dar inanalizabile.

priveau țintă bolta. Ajunși afară, infirmierii lăsară brutal cadavrul jos, pe pământul gol, la un loc cu o grămadă scânteindă de vitralii fărâmițate.

— Ia-i odată măsura! mormăi cel mai bătrân dintr'nsii, e'o ridicătură răutăcioasă din umeri. Celălalt ascultă, fără a spune o vorbă, luă măsura cu hârlețul care trase înconjurul trebuitor dela cap și până la picioarele cadavrului, în momentul acesta, tovarășul său i-atinse umerul:

— Privește, rogu-te mâinile acestea. Ai zice că-s de princoasă. Imi închiptui că n'a murit de bună voie. Ar mai fi putut să facă ceva în viață.

— Cel tânăr se supără:

— Da mai lasă odată prostiile. Par'că are cineva poftă să moară. Fie bogat ori sărac.

— Și uite, ca și cum s'ar mai fi temut de alte observațiuni, se apucă să sape groapa, înfigînd furios casmau în pământ.

Primul stătea în picioare, absorbit în

contemplarea cadavrului: „Dacă l-ar vedea mamă-sa, în halul acesta“, spuse el c'un rânjet îngrozitor. „Cu siguranță, că ea șade acum într'un fotoliu plușat și e pe cale să tricoteze un cașneu de mătase pentruca să nu-i răcească feciorul!“

Al doilea începu să mormăie și, arătându-i o a doua casma de lângă dînsii, spuse camaradului său:

— N'ai de gând să încetezi odată cu poveștile tale. Apucă-te, mai bine de lucru.

Acesta din urmă făcu un gest ca pentru a-și suflca mâneștile, cercetă unelța dezgustat, mai aruncă o privire soarelui ce apunea și se apucă de lucru, oftînd.

Ultimele raze de soare scînteiau prin vîlul prăfos al șoselei, ascunse par'că de fum. În tăcerea de prinprejur, nu s'auzia decât gîfăitul din greu al groparilor și scrașnitul hârlețelor în pământ.

Trad. de M. GRINDEA

Theodore de Banville

-- Cu prilejul reprezentării lui „Esop“ --

Maiorescu. — Intri prea mult în amănunte abstracte. Ai putea zice mai strâns și mai explicit : capodopera are un suflet întreg care a eșit din sufletul poetului sau artistului creator și a devenit o ființă la sine stătătoare, incorporându-se în materie fizică. Capodopera e un suflet întreg obiectivat...

Delavrancea. — Mi se pare că domnul Maiorescu a avut dreptate și adineauri și acum... Dacă l-am ruga pe domnișoara să rezumeze mai departe ?

Maiorescu. — Ar fi prea târziu, fiindcă Trivale și-a isprăvit aproape rezumatul, pe care l-a făcut foarte bine. Continuă Trivale!

Trivale. — Vă mulțumesc. Capodopera, cum prea bine a zis domnul Maiorescu este un suflet întreg cu toate adâncurile lui, care a eșit din conștiința geniului, și s'a obiectivat. Dar trebuie să spun că acest suflet obiectivat nu e decât simțirea obiectivată care nu-și poate dobândi independența obiectivă, decât luând cu ea tot sufletul !

Caragiale. — Aci ai adus-o bine tinere ! Trivale. — Inteligența se obiectivează în știință, singură și dependentă de obiect, fără pasiune și fără voință.

Voința se obiectivează cu pasiune și cu inteligență, dar singură dependentă de scop. Numai simțirea noastră nu se poate obiectiva fără să scoată din adâncuri misticismul, iar de la suprafață, inteligența și energia noastră sufletească.

Și-acum vedeți cum se luminează lucrul. Pentru ca să deosebim gândurile obiectivate — înțelese de toți — de gândurile subiective — înțelese numai de noi — noi avem ca instrument „Logica inteligenței“, „Logica“ propriu zisă cunoscută.

Pentru ca să deosebim voința obiectivată, faptele istorice, faptele recunoscute de conștiința umană de faptele egoiste, subiective, ce privesc numai interesele noastre, noi trebuie să avem o „Logică a voinței“, pe care nu o poate înlocui „Etica“ sau „Morală“ obișnuită... Tot așa, pentru ca să deosebim simțirile obiectivate — capodoperele artistice și literare — de simțirile subiective trebuie să avem o „Logică a simțirii“, care nu poate fi decât Estetica.

Delavrancea. — Brava Trivale ! Cum văd, tu, nu numai ai rezumat, dar ai rezolvat una din chestiunile, care ne preocupă... Numai să vedem ce zice cuconul Grigore ?

Titu Maiorescu. — Cu această rezervă, adaug și eu felicitările mele la cele ale domnului Delavrancea. Numai să vedem ce zice și domnul Grigorie Alexandrescu.

Grigore Alexandrescu. — Frate dragă, voi care ați trăit în vremile mai noi, sunteți mai tari decât mine în treburile filosoficești.

Caragiale. — Intreabă-l pe Alecu !

Duiliu Zamfirescu. — Caragiale dragă !...

Caragiale. — Ei da... Suntem în Empireu. Dar în Empireu nimeni nu se poate supăra.

Al. Vlahuță. — Lasă-l Duiliu. Parcă numai atâtea am înghițit eu de la el ? Dar dacă mi-e dragul sufletului meu — n'am ce să-i fac !

Caragiale. — Alecule, mă arzi cu bună-tatea ta, mai rău decât cu sfichiul ! — Dar să lăsăm pe cuconul Grigore să continue.

Grigore Alexandrescu. — Și, cum zic, dumneavoastră ați făcut mai multă filosofie de cât mine ; dar parcă tot am înțeles și eu ceva. Din învălmășala sufletului fiecăruia, ese la față, anume gândiri, anume tendințe, anume simțiri care pot fi și ale tuturor.

Maiorescu. — Noi le zicem universal obiective.

Grigore Alexandrescu. — Adică, slobod

E mai bine de un deceniu de-atunci. Într'un decor de-o simplitate somptuoasă, într'un jilț adânc cu speteaza înflorită în casa postăvarului Simon Fourniez din Tours, regele Loys al Franței se odihnește, schimbând cuvinte prietenești și glumind cu pârgarul său și cu sora sa, frumoasa Nicola Andry. Alături e o masă încărcată de bunătăți și vinuri minunate. Deodată, ca fugărit din urmă, năuc, jigărit, cenușiu, de-un cenușiu așa de tragic în contrast cu tipsiile de argint de pe masă și cu toată rumena voce bună a celor de față, sbucnește înlăuntru și se oprește aiurit, Gringoire, trubadurul rătăcitor și flămând, poetul hrănit cu eter ca'n utopiile astronomilor. „Un poet flămând aduce mult cu un fluture speriat“, e una din vorbele lui și iată-l prins în plasa pe care i-o întinde bărbierul regelui, azi nobilul Olivier-le-Daim : neștiind că are în fața sa pe rege, declamă (e singurul chip de-a se apropia de minunile acelei mese încărcate) Balada Spânzuraților în care doina discretă vorbește de pădurea cu spânzurați dela Plessis ca de-o livadă veselă a regelui Loys :

Toți spânzurații aceia, de diavol ascultați,
Cer alți și alți tovarăși pentru spânzurațoare...

Cei de față se întristează. Mai cu seamă prea-buna și prea-frumoasa Nicola. Regele s'ar putea supăra. El joacă însă, pe supăratul. Gringoire va fi spânzurat după ce va fi prânzit împărătește. Inviorat de ospățul miraculos, Gringoire se

lasă furat de vise frumoase, alunecă în jilțul regelui și înalță imnuri frumoasei pe care a zărit-o într'un amurg, la fereastră, și care nu-i alta decât romantica Loysa, însăși fata lui Simon Fourniez, cu suflet de visătoare și care nu vrea să se mărite, după placul tatălui. Regele — suntem în teatru și'n urmă cu cinci veacuri — se desfățează : iartă pe Gringoire cu o condiție. Să cucerească inima Loysei.

Gringoire e urât, slab, fantomatic ; frumoasele au râs de el cu hohote sau milă când a încercat să le slăvească, dar Gringoire s'a ospătat din „mierca divină“, el e poet și cuvintele lui vor îndupleca pe Loysa. Regele a avut dreptate : „flacăra subtilă a poeziei ajunge ca să trezească amorul“. Și totul se sfârșește cu bine.

E mai bine de-un deceniu de-atunci și urma pe care mi-a lăsat-o în suflet elogiul poeziei din „Gringoire“ e tot așa de puternică. „Un senior poate sluji pe un poet“ (ce vremuri !) recomandă Regele lui Olivier-le-Daim care va servi prânzul lănitului Gringoire ; „O pasăre din pădure sau un poet care cântă slujesc cel puțin să spuce că zorile s'arată și că primăvara va să vie“, mărturisește sufletul îngeresc al Loysei ; și tot atâtea alte, nemănumerate complimente pentru-acești „măpușcă-lună“ cucerește sufletul și te face să-l iubești pe Banville.

E aproape uluitoare unanimitatea disprețului cu care critica oficială învalue pe Banville. Dacă unii nu-l pomenesc de loc, alții cari împart pe poeți după predo-

de de noi, și ale tuturor... Și, aceste gândiri, tendințe și simțiri pot fi alese din noianul celorlalte, prin „Logică“ sau „Loghică“, cum am învățat-o eu, prin „Logica voinței“ și prin „Logica simțirii“. Eu știam că adevărul e unul : acela pe care ni-l arată Logica. Dar văd că integralismul dumneavoastră mai scoate încă două.

Maiorescu. — E adevărat Integralismul zice : Adevărul are trei forme : forma intelectuală — a „Loghică“ dumitale și a „Logice“ mele ; forma volitivă, voluntară sau practică, care însă nu e binele, obiectul „Etice“ ci fapta istorică și forma activă, forma simțirii, care nu e frumosul, așa cum îl înțelege „Estetica“ curentă, ci capodopera. Cu alte cuvinte, Integralismul vrea să introducă două reforme, în contra lui Kant.

Întâia reformă e să recunoască universalitatea obiectivă nu numai a adevărului științific, intelectual, pe care-l regulează „Logica“, dar și adevărului practic și adevărului simțirii. A doua reformă e că prin adevăr practic, el nu înțelege faptele care în vechea Etică se numiau bine, ci acele fapte care provoacă admirațiunea permanentă a tuturor oamenilor, faptele istorice, de care omenirea, în desfășurarea ei trebuie să țină seama. Pentru a le deosebi de celelalte fapte fără interes istoric, integralismul are nevoie de o logică a voinței. Și tot așa prin adevărul simțirii, nu înțelege — cum se pare că crede Trivale — ce credevea vechea Estetică, care are în vedere mai întâi de toate frumosul în natură, ci „Logica simțirii“ care nu recunoaște alt frumos decât cel cuprins în capodopere.

Vasile Conta. — Ciudate mai sunt con-

secvențele unui principiu ! Dar și interesante. Va să zică, după integralism binele și frumosul sunt îngropate fără doar și poate ; și în locul lor, vin fapta istorică și capodopera. Cum rămâne însă chestia binelui și frumosului ? cum poate trăi filozofia fără aceste concepțe ?

Titu Maiorescu. — Dumneata, cu adevăr, ridici două puternice obiecții. Dar cred că nici binele nici frumosul nu sunt excluse din sfera filosofiei integrale ; numai sunt mai sincer și mai precis circumscrie de cum se face de obicei. O vom vedea aceasta într-o adunare viitoare. — Deocamdată, să-mi dați voce, mie să conchid cu privire la problemele ce am cercetat astăzi.

Logica simțirii, care ne arată condițiile sub care se obiectivează simțirea, ne arată în același timp condițiile capodoperei în care se concretizează frumosul. Deci Logica simțirii este o Estetică. În același timp, însă, această Estetică nu e Estetica veche, care n'a putut să stabilească în atâtea secole un frumos precis și pipăit, cum face Estetica integrală cu frumosul ei psihofizic, reprezentat prin capodoperă. Deci este o Estetică nouă.

Vasile Conta. — Va fi nouă ea, dar nici nu mi se pare așa de precisă și de pipăită ; nici mai cu seamă, veridică. Ea, cum am spus, nu explică frumosul în natură, iar capodoperele sunt lucruri discutabile.

Titu Maiorescu. — Se prea poate să îți se pară astfel. Dar se prea poate să te și înșeli.

Dar asta vom vedea-o altă dată.

MIHAIL DRAGOMIRESCU

minanța senzațiilor, negăsindu-l în registrul lor de distincțiuni, îl miluiesc cu o bucată de pâine și asmut căinii după dânsul. Nu e spectacol mai interesant ca acela al istoricilor literari terorizați de „maștri” și căroră frecventarea marilor genii le toarnă în vine o înfundare și o lipsă de înțelegere tot pe atât de ridiculă.

Pentru toți Banville e clovnul din cercul dela sfârșitul romantismului care apare în urma numerelor tari și descreștește frunțile spectatorilor, înspăimântați de acrobația fecioarei dela trapez, cu tumble deșănțate și cu schimonoseli caraghioase. Pentru mai toți el e un mărgelar de rime, un comediant, un soitaru, un fel de pchlihan de cei ce joacă pre funii, cum se aduceau, spre desfătarea poporului, la logodnele și nunțile domnești, pe vremuri și cum pomenesc cronicile.

Nu e de-ajuns să fi spus singur despre sine, nu mă pricep decât în metrică, ca să fi fost nesocotit până ntratată. Și dacă a prezentat pe poet ca pe un erou sublim sau grotesc, umblând pe acoperișuri, pe culmi sau pe funii, să nu se uite că i-a plăcut să înscrie acel vers final care prețuește cât un veritabil atestat de onoare :

Tribun, profet sau măscărar
Fugind de colbul greu al glebei,
In care 'noată pasul plebei
Toți merg pe culmi, cu pasul rar
Sau pe-o soloasă funie, dar
Deasupra capetelor plebei.

Poeții se ghicesc mai ușor între ei. De aceea ce n'a putut face critica oficială au făcut corurile de poeți : contemporani ca Hugo, Gauthier, Vigny chiar, au asociat glasurile lor de încurajare sau de laudă. Baudelaire îi închină, în 1842, la apariția primului volum al lui Banville, un Sonet, în care lauda era definitivă și imaginea vioaie : Banville a apucat poezia de coadă, cu hotărâre, ca un ibovnic pe-o ibovnică. Verlaine mai târziu, olimpiantul Mallarmé chiar și astăzi, fanteziștii, cari atâta îi datorează, prin pana lui Derème, între alții, își plătesc admirația. De bună seamă o merită : poezia lui, e, după spusa unui cronicar, poet el însuși, nu atât satiră, deși îi place să-și amintească de Aristofan, cât glumă, nu atât umor, cât veselie. Poezia lui e imaginea cea mai răsădită și mai nobilă a gazetei rimate, așa cum francezii au practicat-o dela Pleiadă și până la Ponchon. Ce-i altceva de altfel, atâta din poezia lui Horațiu, de cât tot gazetă rimată în care evenimentele cele mai locale par transfigurate sub bagheta liricului genial ? Lirismul lui Banville e reflexul surâzător al unei epoci plină de frământări care are multe asemănări cu vremurile de astăzi și cine n'ar spune că de astăzi sunt versurile următoare care încheie o poemă a primăverii :

E vremea când conducem o tânără amantă
S'adune violete de degetele-i demne
Când orlșice ființă tresare exultantă
Afară de hapsânii ce-s negustori de lemne.

Dacă a fost iubit de poeți nu i-a iubit mai puțin. Și viața lui e mai ales o pildă de cultul întreg pe care l-a avut între alții pentru Hugo. Să ne amintim de scena povestită de Leon Bocquet când debutantul Samain se prezintă la Banville. I se fac observații, sunt reminiscențe din Hugo. Samain se apără : nu-l are pe Hugo în bibliotecă, nici nu l-a cetit. Și Banville exasperându-se : „Cum ! Cum ? Nu-l ai pe Hugo în bibliotecă, și mai vrei să scrii ?... La vârsta d-tale mi-ași fi vândut și cămașa de pe mine ca să cumpăr cărți !

PERPESICIUS

FLOAREA DE CICOARE

(Din psihologia artistului contemporan)

IV

O, peinture... O, perle où jouent toute la mer et l'immense ciel dramatique, et la tragédie éternelle du mouvement et de la couleur, et les frissons les plus fiers et les plus mystérieux de l'âme... les pores décident de ton sort !..

Colas de Pontoise urmează astfel în scrisorile sale :

Nu știu anume câte săptămâni voi fi stat în pat și nici cât am fost de bolnav. Iui aduc însă lămurit aminte de zilele convalescenței mele. Zile albe și calme, în cari clipele treceau domol ca undele ușoare peste lanul de grâu copt, cu îngânări molcome de mătase și mirodenii adormitoare — de farmacie.

Prin fereastra odăiței mele, — la care mama atârname acum perdelețe albe cu boabe de cireșe — soarele venea la mine vesel, cu nu știu ce pâlpare de smaralduri și aromeală de roade pârguite.

N'aveam voie să mă scobor din pat. Doctorul urât dăduse porunca asta mamei — și mama îl asculta în ciuda rugămintelor mele.

Stam așa, cuminte și ușor trist și priveam în cadrul ferestrei pe unde soarele, prieten, venea la mine în fiecare zi.

Ași fi vrut să mă cațăr acolo, pe prichiciul înalt și, cu mâinile înțeleștate de gratii, să privesc în grădina și să sorb mireasma adâncă, umedă și verde, care mă cerea timidă în preajma patului meu.

Mama venea deseori în odăița mea să îmi pună termometrul și să-mi dea siropul cu gust de aramă coclită și dulce.

Fața ei nu mai era acum aspră și ochii ei nu mă mai priveau tăios. Când mâna ei se strecura sub cămașa mea până subțioară, cald și bun, ca să simt apoi fiorul rece al tubului de sticlă, carnea mea se cutremura de o plăcere sfântă, apoi o liniște mare se așeza peste întreaga mea ființă, o piroteală voluptoasă și pură mă înfășura, ca o bae, încropită, de lapte. Închideam încet ochii — și fiindcă, sub pleoape, simțeam năvălind, de fericire, izvorul lacrimilor calde, — pe cari nu voiam să mi le știe mama — strângeam din toate puterile mele pleoapele și încrunțam, în sforțare, sprincenele, cari, în mintea mea, se înfătoșau ca două odgoane răsucite, ce-mi ștrangulau fruntea.

Intr'o după amiază, când piroteam în tăcere și lumină, ușa se deschise încet, ca ușa din altarul bisericii — și argatul bătrân intră la mine par'că mai încovoiat și mai supt ca totdeauna.

Tata, mama și bunica — îmi spuse el — au plecat cu „gabrioleta” la moșia unui vecin, unde e nuntă. Nu se vor întoarce de cât poimăine. El a rămas, bătrânul, să mă îngrijească și să-mi țină de urât.

Avea în mână două piersici catifelate, cele dintâi coapte, culese anume pentru mine „de sus” dela vie — fără știrea vlerului.

— „Ți le-am adus așa, de frumusețe... dar să nu muști din ele, domnișorul, că iar te întoarce boala...”

Gura mea uscată de friguri se înrouă deodată la gândul sucului acrii și răcoritor al fructului.

Bătrânul îmi puse binișor roadele verii pe măsuța de noapte, lângă șipul cu siropul greșos și-mi spuse, așezându-se alături de patul meu, pe fotoliul de paie :

— „Domnul mi-a zis că dacă te-oi vedea liniștit și fără fierbințeală, să-ți aduc de dincolo cutia cu vopsele...”

Am închis ochii și am stat așa câte-va clipe, în mine, sărutând ochii tatei, pe care-i simțeam, din depărtare, învăluindu-mă în văpaia lor mare și bună.

Lămurit nu-mi aduc aminte ce anume s'a întâmplat cu mine în după amiaza aceea și nici a doua zi până seara.

Știu atâta că a treia zi dimineață, fui trezit din somn de sunetele unei orchestre, de răsete ascuțite și groase, de tropote de pași mulți și grei...

Apoi ușa camerei mele se căscă deodată în lături și năvăliră mai mulți domni și mai multe cocoane, foarte veseli apoi mama, tare îmbujorată, la brațul unui ofițer cu fireturi aurite și chiupul pe ureche.

Domnii, doamnele, mama și ofițerul mă sărutară pe rând sgomotos și brutal, vorbindu-mi toți deodată.

Un miros amestecat și curios năvălise odată cu ei în odaie : miros de hamuri de cai..., miros de bucate grele..., de câmp..., de tutun și de vin.

Mama le dădu lămuriri amănunțite despre boala mea, invitându-i să se așeze pe scaune.

Avea în glas nu știu ce tremurare tinc-rească și în mișcări o înfrigurare vioată pe care nu i-o cunoscusem încă.

Ofițerul se așeză pe marginea patului meu, și patul se zgudu puternic sub el. Zise mamei „merci” și-i sărută mâna îndelung, mai sus de încheetură. Mama îl privea, în clipa aceea drept în ochi, cu o privire de spumă, apoi netezi frizura ofițerului, zicându-i :

— „Mă duc dincolo să-l îngrijesc pe François... ah ! ce om imposibil...”

Apoi adăogă :

— „Aăică, ce, m'am măritat să fiu sluga, unui bețiv-rău crescut !...”

Murmure de aprobare se auziră printre cocoanele și domnii de pe scaune, cari fumau.

Ofițerul îmi prinse obrazii slăbiți între două degete și aplecându-se spre mine, îmi răcni în urechi :

— „Piciele dragă, tare se 'mbată repe-de tatu-tău... ha, ha... ha, ha... ! !

— „Ca un porc...” adăogă mama...

— „Hi, hi, hi... ha... ha, ha...” făcură doamnele și domnii cari fumau pe scaune.

Frica și scârba, care mă coprinse la început se schimbă acum în nu știu ce liniște albă, care mă imaterializa.

Nourii groși de fum dădeau oamenilor și lucrurilor din odaia mea o înfățișare stranie.

Priveam cu atenție concentrată și senină pe străinii aceștia și pe mama, transfigurați fantomatic, și pe măsură ce-i priveam, creștea în mine credința că visez. Mă rugam numai lui Dumnezeu să nu-mi prelungească visul acesta — ci să-mi facă altul.

Mama veni cu o tavă mare pe care se aflau ceaiuri și biscuiți. Servi pe domnii și doamnele de pe scaune, în parte, înținse o ceașcă ofițerului, întrebându-l : — „Tu stai comod aici ?...” apoi așezându-se pe marginea patului meu

între mine și ofițer, luă o farfurie cu biscuiți, culesse din ea cu grijă unul mai frumos, și mîndu-l în ceașca musafirului i-l duse la gură cu grație de fetiță fericită. Ofițerul, cu gura plină, zise iarăși „merci” și îngănă un compliment, probabil asupra ceaștii. Mîna ofițerului se îndreptă atunci spre gură, să-și stăpînească o tasă. Mama îi desprinse mîna dela gură o trase blajin spre ea, o apropiă de ochi și spuse către doamnele și domniile de pe scaune :

— „Vai, ce frumusețe de inel... ah, cât e de frumos!... Ce piatră e asta?...”

Scoase de pe degetul ofițerului inelul, care ceda greu, și îl arătă pe rând, însoțindu-l de laude, la fiecare din domniile și doamnele de pe scaune.

Ofițerul sta înfipț pe marginea patului cu ceașca în mîna și capul lui — (un cap inert ca un „volum” din sala de desen... cu doi ochi de pasăre de baltă și gura ca o cicatrice veche) — se mișca după silueta mamei, mecanic.

Deodată una din cocoane tipă, ca o trâmbiță :

— „Ia te uită... ia te uită... ce mai de alea pe pereți! Ce's alea?... M-mme de Pointoise, ce's alea?...”

Mama, ofițerul, domniile și doamnele de pe scaune se ridicară și se înghesuiră peste patul meu, să privească, deapropoape, cartonașele mele zugrăvite în cele două zile și cu cari argatul bătrîn, îmi împodobise zidul... „așa de frumusețe...”

— „Bine, mă tipule — tipă la mine ofițerul cu o voce de clopot mare — te ții numai de drăcii... și el cică-i bolnav...!”

— „Ia privește — zise o cocoană grasă și dulce — una, două, trei, patru, cîinci chipuri de dudui — cu ochi albaștri...”

— „Și un copac care arde...” — adause un domn cu părul alb, știrb și țigarcă de chihlimbar.

— „...ăla, care stă pe scaun, ca un tîmpit — ăla e nostim... făcu ofițerul smulgînd cartonașul din perete — „ha, ha, ha... ha... pe onoarea mea că-i nostim!... Am avut eu unul așa, în companie... mergea în front de-andoaselea și prindea muște cu o artă extraordinară... Ți-l iau eu pe ăsta, să-l arăt colonelului... O să facă un haz... pe onoarea mea...!”

Toată lumea rîse cu poftă de spiritul ofițerului — și mama îi zise :

— „Mai bine spune-i tu să-și cante de învățătură și să nu mai umble de-acum înainte derbedeu, prin vic, toată ziua și toată noaptea.”

— „după inspirații...” — adaugă ofițerul privind cu înțeles la mama.

— „Ha, ha, ha!”... făcu asistența, subliniind cu rîsete felurite și sincere aluzia inteligent încondeiată, a ofițerului...

Stam împietrit și mă rugam lui Dumnezeu fierbînte, să-mi termine visul acesta și să-mi dea altul...

Ușa se deschise însă și în pragul ei apărură bunica, cu boneta și șorțul ei alb, cu dantele strigînd veselă :

— „Doamnelor și Domnilor, poștiți la masă... Avem un pește cu maioneză, ideal...!”

Perechi, perechi, domn doamnă, pîșiră peste prag în rîsete sgomotoase și glume întrerupte.

Mama rămase în urmă să împacheteze într-o hîrtie, ofițerului, cartonașul smuls de pe perete, deschise apoi fereastra largă mă înveli cu pătura, și, dereticînd pe mîna mea de noapte, zări cele două piersici ale argatului :

— „Ai mîncat piersici?...”

— „Nu mamă... mi le-a adus omul din curte, să stea frumos pe masă...”

— „Bine...”

LA REGINA MARIA : Negustorii de glorie

Teatrul „Regina Maria” a înlăturat tinereasca încercare cu exotismul „Livezii cu vișini” și cu montarea după nu știu ce fel de indicații, reprezentând „Negustorii de glorie”.

Piesa e foarte bună. Punerea în scenă și montarea sunt pîdnice. Traducerea e într-adevăr admirabil teatrală. Artistul Ionel Manolescu a dovedit complete însușiri de „om de teatru”, dînd în cea mai bună limbă românească, frumoasa piesă a tinerilor scriitori Pagnol și Nivoix.

Într-un orașel din Franța, în 1915, familia Bachelet — tatăl, mama, Germaine (noră) și Ivonne (nepoată) — trăește în așteptarea vestilor de la Henri, care-i pe front.

Tatăl a făcut politică socialistă, Henri a fost și el socialist. Dar acum în fața primejdiei, Henri luptă vitejește pentru țară și familia așteaptă cu evlavie știri dela viteaz. (E viteaz, fiindcă deși rănit de mai multe ori, s'a dus totuși în linia întai a focului). Când familia așteaptă scrisoarea, vine un soldat de pe front și anunță că Henri a murit. Scena e îngrozitoare. E de un dramatism sfîșietor. Totuși ce admirabil a înfățișat toată gama dramatică, într-o serie de crispări și manifestări aproape mute, mama, d-na Lucia Bulandra. Dacă această artistă, care e desigur o mare dascăliță pe scenă, n'ar fi măsurat cu știință de psihiatru momentele așa de gradate, așa de nuanțate în văltoarea lor dureroasă, scena ar fi de general într-o banală melodramă.

După câțiva ani, când a început să se înființeze societăți pentru invalizi, pentru orfani și pentru părinții cari și-au pierdut copiii în război, situația bietului și pricăjitului funcționar Bachelet se schimbă. Și moral și material. Înaintează în grad și e ales pentru vitejia fiului său defunct, președinte al unei societăți a părinților eroilor.

Germaine, nevasta lui Henri s'a remăritat și are și un copil.

Mama luă cele două piersici, le șterse atent cu un șervețel de ceai și le strecură una după alta, rîzînd, în gura deschisă larg, ca o gură de tun, a ofițerului.

Apoi ieșiră din odaie, mama ciripind mereu nu știu ce și ofițerul, în fiecare obraz cu o umflătură, luptînd penibil din fălci...

Așa se termină ultima scrisoare din primul pachet cu epistolele, îngălbenite de vreme și cu parfumul trist, ale bietului meu prieten Colas de Pointoise.

Când treburile îmi vor mai da răgaz — voi încerca să continuu cu transcrierea acestor scrisori, în limba noastră de toate zilele — plată și vulgară.

E acum în atmosfera familiară o încru-cișare de curente : gloria mortului domnă, dar și ispitele ce răsar din ea, pentru mai bună stare și pentru satisfacția de ambiții ale unui umilit de mic funcționar, rînjesc.

Arătarea laturilor acestor stări sufletești ale părintelui, care și-a pierdut un fiu viteaz, dar care e tîrîț să profite de gloria mortului, — tatăl susține că și el are o glorie că a dat Franței un erou — a fost încredințată d-lui Maximilian.

Greu rol, dar foarte frumos. Și d. Maximilian cu o inteligență, pe care am dorit-o tuturor artiștilor, cari vor să muncească, l'a susținut nu numai just, ci egal și umitar.

Speculează isbănzile oratorice ale lui Bachelet, ca și simpatia pe care o inspiră acest bătrîn, o hienă — îi zicem noi — un speculant, sau un învîrtit cum li se ice îndcobște — Berlurean (d. Taliann). Isbutește acest ins antipatic, profitor, fără rușine și fără inimă, și convinge pe bătrîn să candideze pe o listă pentru parlament. Grație gloriei, pe care o reprezintă bătrînul, e aleasă lista și iată deputați pe ambuscat, pe un fost căpitan găgăuță, pe un ziarist de suburbie. Aceștia în frunte cu hiena sunt „negustorii de glorie”.

Dar când și bătrînul uitase de fiul său mort, apare Henri.

Ce scenă. Al doilea moment mare pentru d-na Bulandra. Și altă mare încercare, în care a ieșit onorabil d. Maximilian, căci drumul era pe o mucle de cuțit între deșertăciunile de a fi ajuns și de a mai ajunge și sentimentul de părinte, care-și vede fiul.

Ce-i de făcut ?

Hiena dă soluția. Ca bătrînul să a jungă ministru și la adăpostul glorios al bătrînului și hiena, propune ca Henri Bachelet să-și schimbe numele, să fie alul și gloriosul mort, mort să rămână.

E cinismul sub forma cea mai mizerabilă. Și așa a fost.

Am făcut acest lung rezumat, ca cititorul să poată aprecia intensitatea momentelor dramatice. Despre d-na Bulandra, în rolul mamei, atât la aflarea știrii despre moartea fiului, cât și la vederea lui, ca și mai apoi când bătrînul era tîrîț în curentul „negustorilor de glorie”, nu se poate spune de cât că a fost oca mai bună, cea mai pioasă mamă.

D. Maximilian în rolul bătrînului a obținut într-adevăr un mare succes. Un succes cu atât mai remarcabil, cu cât rolul e o împletitură de dramatism simplu și bonomie arivistă. E în rol și revoltă de înfrînt și indignare de pamfletar și risipă de sentimentalitate — să mi se ierte cuvîntul — mercantilă.

În rolul lui Henri, a fost d. Tony Bulandra.

Frumos rol pentru d-sa. Dar inegal susținut. Ce deosebire între mîndria deslănțuită vijelos când s'a întîlnit cu hiena și înfrîngerea teatral redată, — prea teatral — când a primit propunerea să-și schimbe numele. Momentul întîlnirii cu fosta sa soție a fost redat însă de artistul Tony Bulandra.

D-rei Marioara Mohor i s'a dat prilejul să se afirme. Și s'a afirmat. A făcut pe soția lui Henri. A fost duioasă, dar și supusă nevoilor de a-și duce viața mai departe. A fost umilită, când și-a revăzut soțul, dar a trebuit să arate, că e stăpînită de sentimentul de mamă al copilului celui de-al doilea soț.

În rolul învîrtitului, al profitorului de război, a fost d. Taliann. Pentru acest actor tînăr, rolul ce i s'a încredințat, a fost fără îndoială, cel mai bun prilej de

a arăta însușirile reale ale unui talent în desvoltare.

În roluri secundare, d-nii Groner (desul de comic) Enescu (măsurat) Anastasiad (foarte în rol). Dar ce bine, ce tinerească și știut să se prezinte d-ra Liana Constantinescu.

LA TEATRUL MIC: D-na și d-nul Cutare

Privesc deschiderea acestui teatru ca o isbândă a unei îndârjite stăruinți depusă de un grup de actori tineri de talent și ca atare nedisciplinată. Și se adaugă la aceasta, lucruria revederii lui Mihalescu pe scena românească, într-o piesă comună ca subiect, dar plină de subtilitate și gradare emoțională.

Nu-i vorbă nici să fac unele concesii companiei teatrului Mic, dar nici să trec ușor peste unele lipsuri. E foarte prea tinerească asociația de actori și e poate prea accentuată diferența de — cum să zic? — stil, de ținută între protagoniștii scenei și ceilalți entuziaști emuli.

Mihalescu a venit cu o uriașă experiență din Franța.

D-na Tanzi Barozzi-Cutava are o pricipere scenică uimitoare și ceilalți o mare dispoziție teatrală. Și mai e ceva: e prima piesă jucată, destul de grea, ca să nu apese râvna tinerească a actorilor și să nu se bage de seamă falfăinile unei lipse de emogenitate.

Dar încă odată, teatrul acesta inspiră nădejdi de hotărâtoare isbânzi.

Reprezentarea D-nei și d-lui Cutare a plăcut. Și era firesc să placă.

Într-o căsnicie, întră al treilea. Aman-tul se introduce cu măiestrie și cucerește cu calcul. Femeea compară și se analizează. E interesantă însă de urmărit replică după replică, înaintarea cuceririi. În scenele acestea, constă o parte din frăgezimea piesii, susținută pe o temă comună, dar realizată deosebit, cu grijă, cu o gradare într'adevăr aleasă.

Și-apoi femeea pleacă cu amantul. Ei, plecarea aceasta e în piesa lui Amiel destul de discutată. Femeea e stăpâni-tă de porunca trupului ei tânăr și bărbatul își dă seama, că nu se poate împotrivi. Comun, nu? Dar în D-na și D. Cutare, scenele sunt rânduite pentru stări sufletești, care se sbat între suspinul dramatic și pornirea glumeață a comediei. E o țesătură de înțelegere și iertare, de dor de ducă și regret, că n'a fost altfel.

Bărbatul, care apoi a iertat aventura nevastă sale, a fost d. Mihalescu.

A fost d. Mihalescu pe scenă, dar n'a fost în rolul, care să-i convină deplin. Se simțea greutatea unei acomodări. Dar ce considerabilă experiență a adus pe scenă d. Mihalescu. Ce grijă de mișcări!

D-na Barozzi Cutava în rolul d-nei cu aventura, a vădit și de astă dată, ce stăpână e pe cele mai simple mijloace scenice și ce vervă simpatică și antrenantă are.

Amantul a fost d. V. Protopopescu, destul de talentat, ca să impresioneze.

LA TEATRUL NAȚIONAL: Visul unui amurg de iubire și Esop.

Amândouă piesele în versuri și amândouă alcătuit de spectacol căzut.

Său muncit artiștii. Și-au pus la contribuție și râvna și numele. Dar zadarnic.

Ce păcat de munca marelui artiste Maria Filotti.

Ce păcat de talentele așa de impunătoare ale d-lor Pop Marțian și Calborea-nu! Piesele nu rezistă. Poate, că și traducerea-i de vină. Da, într-o mare măsură și traducerea.

S'a folosit așa de mult și de nepotrivit inversiunea, încât actorul se silea să în-

Congresul „Astrei“

„Asociațiunea pentru literatura română și cultura poporului român“, cea mai veche societate culturală din țară, întemeiată la 1861, cunoscută azi sub numirea de „Astra“, și-a bazat activitatea chiar dela început pe legăturile ei cât mai strânse cu masele poporului ardelean. Aceste legături s'au format prin contactul nemijlocit între conducătorii intelectuali și pătura țărănească, care se făcea în zile de sărbătoare prin conferințe și prelegeri populare, ținute la sate prin descinderi în mijlocul poporului. Conferințele acestea, modeste ca formă și conținut, aveau darul de-a trezi la popor interesul față de problemele zilei mai apropiate de viața lui și de-a întări încrederea în clasa de intelectuali. Până la război și în cursul lui intelectualii români din Ardeal nu erau de loc compromiși sub raport politic și cuvântul lor era ascultat. Acum raportul dintre țărâni și intelectuali s'a schimbat mult și în defavorul celor din urmă.

Activitatea „Astrei“ dinainte de război trebuie considerată din două puncte de vedere: literar și cultural, așa cum era fixat și scopul ei chiar în titlul dat la întemeierea societății.

Din partea primă a programului nu s'a realizat aproape nimic, deoarece, „Astra“ n'a putut nici să formeze un curent literar nici să dea în cei 65 de ani de existență cel puțin o revistă beletristică pentru necesitățile literare ale Ardealului. Organul ei de publicitate revista lunară „Transilvania“ a dibuit pe toate drumurile fără să poată găsi până acum pe cel drept.

În schimb însă pe terenul cultural „Astra“ și-a găsit chiar dela început mijloacele cele mai potrivite pentru atingerea scopului fixat și care era popularizarea operei culturale generale. Începuturile acestei munci de popularizare, anevoioase prin însăși natura ei dar și mai mult prin lipsa de experiență a celor însărcinați s'o săvârșească, au fost bine îndrumate, căci s'a procedat în mod foarte logic dându-se țărânilor, către care se adresa în primul rând, numai atât cât se putea să primăască și să asimileze cu slabele ei puteri intelectuale de pe acele vremuri. Astfel se poate spune, că marea enigmă a succesului cu adevărat extraordinar obținut de „Astra“ pe terenul popularizării culturale generale în masele țărănești din Ardeal, stă în faptul că pilulele culturale

țelegă ce spune, iar spectatorul aștepta să râsufle, când se termina tirada lungă și dificilă.

De ce a stăruit directorul teatrului să dea un spectacol greoiu cu aceste piese?

D. Minulescu e poet de mare talent: e om de gust, cum nu se întâlnesc prea mulți; e om de teatru — și fiindcă-i director și fiindcă a făcut ingenioase piese de teatru.

Și totuși d. Minulescu s'a lăsat convins să dea reprezentării cu piese, care poate să aibă rost acum doar din punct de vedere al istoriei literaturii dramatice universale.

Ce muză vitregă îl inspiră oare?

Îl știu pe d. Minulescu, ce lucruri bune poate să facă, atunci când nu cade pradă ispitelor. De ce nu se hotărăște să-și manifeste personalitatea și ca director de teatru?

B. CECROPIDE

nu s'au dat țărânului decât în mod metodic și pe măsură încât ele să poată fi bine digerate.

Sfârșitul războiului cu înfăptuirea României Mari a pus și „Astra“ în fața unor noi probleme. Mai întâiu de toate se puneă întrebarea, dacă societatea trebuie să-și întindă activitatea în noile provincii și în deosebi în vechiul regat, cu care se unise, sau să se mărginească la vechiul ei teritor de acțiune. Problema aceasta e fost repede rezolvată de d. prof. N. Iorga care în congresul din Ianuarie 1919, ținut la Sibiu, își exprimase dorința ca „Astra“ să rămână și mai departe în Ardeal, lășându-se restul țării ca teren de operațiuni culturale pe seama „Ligei Culturale“. Evident că „Astra“ trebuia să accepte oferta aceasta de colaborare mai cu seamă că „Liga era ceva sfânt pentru ardeleni, cari vedeau în persoana d-lui prof. N. Iorga o garanție că opera culturală de popularizare nu va suferi nimic „Astra“ s'a ținut de cuvânt și n'a trecut Carpații, cu toate insistențele depuse dintr-o anumită parte, care i-ar fi putut da toate mijloacele de-a desvolta și în vechiul regat o activitate tot atât de rodnică ca și în Ardeal.

Câtă vreme politica a absorbit toată atențiunea opiniei publice din Ardeal starea aceasta de promiscuitate între „Astra“ și „Liga Culturală“ n'a fost prea mult luată în seamă. Acum lumea intelectuală din Ardeal s'a scârbit până în adâncul sufletului de politica, în numele căreia se ordonă împușcarea țărănilor cinstiți, și caută să revină la vechile ei preocupări dinainte de război. Rapoartele despărțimintelor „Astrei“ despre activitatea culturală, desfășurată în ultimul timp, arată că lumea a început să se intereseze din nou de mersul treburilor culturale ale „Astrei“. Participarea delegaților din Basarabia la congresul din Zalău a fost viu aplaudată de ardeleni și ca un efect nemijlocit al acestei înfrățiri culturale a fost cererea făcută congresului ca „Astra“ să treacă și Carpații, după ce a trecut Prutul, și să încerce o împăcare a Ardealului cu vechiul Regat prin mijloacele culturii, după ce ticăloșiile politice au produs o desbinare atât de dureroasă și regretabilă. Să nădăjduim, că venirea „Astrei“ în vechiul regat va fi întâmpinată cu dragoste frățească.

ION BAILA

19 Septembrie, 1882: S'a născut în satul Cenade (județul Alba de jos) scriitorul Ioan Agirbiceanu.

1888: Apare în București, în editura tipografiei „Universul“ de sub direcția lui Luigi Cazzavillan, primul număr din „Universul literar“.

1904: Apare în București revista umoristică „Furnica“ condusă de G. Ranetti și N. D. Țăranu.

1909: A murit istoricul bucovinean Nicolae Hurmuzachi.

20 Septembrie, 1850: Apare în Paris „România viitoare“ sub conducerea lui C. Bălăcescu, N. Bălăcescu, D. Brătianu, S. și N. Goleșcu, C. A. Rosetti, I. Voinescu, etc...

1883: A murit filologul Alexandru Lambrior.

23 Septembrie, 1860: S'a născut în Brăila publicistul Teodor M. Stoenescu.

1876: S'a născut în Iași scriitorul Alexandru Cazaban.

25 Septembrie, 1853: S'a născut în Fălticeni junimistul Vasile Ionescu.

Buletin bibliografic săptămânal*

de AL.-SADI IONESCU

33 ECONOMIE POLITICĂ.

Gide (Charles) și Charles **Rist**. — Istoria Doctrinelor Economice dela fizicrați până azi. Traducere cu aprobarea autorilor după ediția a cincea revăzută și corectată de George Alexianu. București, **Casa Școalelor**, 1926, 7 + 942 p. Lei 220.

Buharin (N.). — Calca spre socialism și Blocul Muncitoresc-Tărănesc In uniunea Republicelor Sovietice Socialiste. Cu o prefață de P. Mușoiu. București, Editura **Revistei Ideei**, [1926], 96 p. Lei 20.

34 DREPT. LEGISLAȚIE.

Constantinescu (Mitiță). — Contractele de vânzare pentru exploatarea pădurilor față de legislația agrară și silvică. București, (Tip. **Cultura Națională**), 1926, 56 p. Lei 90.

37 INVĂȚĂMÂNT. PEDAGOGIE.

Rózsa József Dr. — „Jo Barát“ naptar az 1926—27 iskolai évre. Cluj, A „**Jó Barát**“ szerkesztősége kiadja, 1926, 158 p. Fig., hárți. Lei 34.

a) Manuale didactice pentru învățământul primar.

Brósz (Elena). — Științele fizico-naturale pentru clasa III-a și a IV-a [a] școlilor primare după programa cea mai nouă. Fizikai és egyéb természeti ismeretek elemi iskolák... Cluj, Kiadja a **Minerva** nyom, 1925, 80 p. Fig.

Ienescu-Fulger (M. C.). — Colecțiune de cântece naționale de vitejie și populare pentru uzul școalelor și Reuniunilor corale. Galați, (Tip. **Cultura Poporului**), [1926], 95 p. Lei 15.

b) Manuale didactice pentru învățământul secundar.

Georgescu (Economul Dimitrie). — Morala creștină pentru Clasa III-a a Școalelor secundare de băieți și fete și Clasa V-a a Școalelor normale de învățători și învățătoare. Ediția III-a Revăzută. București, **Universala**, Alcalay & Co., 1926, 151 p. Lei 38,75.

Mihălcescu (Preotul Ioan). — Istoria Bisericească pentru clasa V-a liceală. Ediția a V-a Ameliorată și reaprobată. București, **Pavel Suru**, 1926, 104 p. Lei 32.

Candrea (J. A.). — Cours de langue française. XX-e édition. Bucarest. **Universala**, Alcalay & Co., 1926, 2 v. 144 p. Fig. (I livre) Lei 49,50; 210 p. Fig. Lei 64,50 (II livre).

Ciupagea (E.), et **Lévêque**. — La première année de français à l'usage des classes secondaires. V-e édition. Bucarest, **Universala**, Alcalay & Co., 1926, 146 p. Fig. Lei 51,75.

Haneș (Petre V.). — Carte de limba română pentru clasa I-a secundară (băieți și fete) licee, gimnazii, școli comerciale, medii și civile. Edițiunea XI. București, **Universala**, Alcalay & Comp., 1926, 278 p. Fig. Lei 76,50.

Corneli Nepotis. — De excellentibus duobus exterarum gentium liber. Text latin adnotat prin îngrijirea lui Anghel Marinescu. București, **Casa Școalelor**, 1925, 128 p. Lei 24. (Biblioteca autorilor clasici latini No. 12).

Dimitrescu-Aldem (Lucretia). — Cours de gospodărie în conformitate cu programele în vigoare a școalelor secundare, profesionale, normale pentru clasa I-a. Ediția I. București, (Tip. **Naționala**, Jean Ionescu), [1926], 62 + II p. Lei 20.

Haushaltungskunde und Erziehungslehre. Hilfsbüchlein für Mittelschulen. Hermannstadt, (Buchdruck. **G. Haiser**), 1926, 59 p.

Ivela (A. L.). — Manual de muzică vocală cuprinzând solfegii și cântece pentru clasa II-a secundară de ambele sexe. Edițiunea IX-a Revăzută și adăogită. București, **Universala**, Alcalay & Co., 1926, 64 p. Lei 25.

Constantinescu (N. A.). — Elemente de istorie universală pentru clasa I-a normală. București, **Pavel Suru**, [1926], 176 p. Fig., hârți. Lei 58.

c) Manuale didactice pentru învățământul special.

Lacea (Dr. Constantin). — Deutsches Lesebuch für höhere Handelsschulen und verwandte Anstalten. I—II Teil. Cluj, **Im Selbstverlage des Verfassers**, 1926, 233 + III p.

Sorescu (Al.). — Științe comerciale cu birou comercial, operațiunile unei case de detaliu pe cont propriu [pentru] școalele comerciale curs seral anul I. București, **Ancora**, S. Benvenisti, 1926—1927, 131 p. Lei 48. (Biblioteca contabilă Nr. 3).

Trancu-Iași (Grigore I.). — Cours de comert și contabilitate. Ediția V-a. Vol. I. București, **Universala**, Alcalay & Co., 1926, XIII + 260 p. Lei 80.

4 FILOLOGIE.

Morariu (Leca). — De vorbă cu stilulul I. Gorun. Cernăuți, (Tip. **Glasul Bucovinei**), 1926, 18 p. + errata. Lei 20.

5 ȘTIINȚE PURE.

Coriolan (G.). — Energia fizică, energia sufltească. Câteva orientări deduse din unele considerațiuni științifice asupra manifestării energiei cosmice. Conferință. Constanța, (Tip. **Comerciala**, Lucrătorii asociați), 1926, 27 p.

Balogh Ernő Dr. — A föld köpenyegge a levegő sajátságai és tüneményei. Cluj, (Nyom **Minerva**), 1926, 112 p. Fig. Lei 15. (A magyar nép könyvtára. 14.).

Gârnițeanu (M.). — O nouă Regulă descoperită pentru calendar valabilă 172.800 ani! Soroca, (Tip. **P. Litvac**), 1926, 14 p.

7 ARTE.

Drăghiceanu (Virgil N.). — Curtea de Argeș. Călușa vizitatorului monumentelor orasului. București, (Tip. **Cultura Națională**), [1926] 19 p. + 2 pl. Fig. Lei 12.

8 LITERATURĂ.

I LITERATURĂ ROMÂNĂ.

b) Teatru.

Riuleș (Constantin). — Primejdioșii. Dramă într'un act. Slobozia, **Lumina Poporului**, 1926, 32 p. Lei 10. (Teatrul de mâine No. 5).

c) Proză.

(Roman. Nuvelă. Etc.).

Șireagu (Octavian). — Pe aripa sufletului. Poeme în proză. Cluj, **Providentia**, 1926, 80 p.

Relais (Eugen). — Melodiile tăcerii. București, **Cultura Universală**, [1926], 96 p. Lei 40.

Furtună (Horia). — Spre frumusețe. Slobozia, **Lumina Poporului**, 1926, 16 p. Lei 10. (Teatrul de mâine No. 2).

II. LITERATURĂ STRĂINĂ.

Glixeli (Ștefan). — Scurtă istorie a literaturii polone. Cours făcut la Universitatea populară din Vălenii-de-Munte. Traducere de N. I. Herescu. Vălenii-de-Munte, **Casa Școalelor**, 1925, 99 p. Lei 15.

Szabó Maria. — Appassionata. Regény.

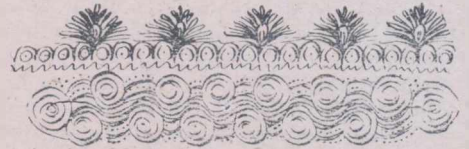
Cluj, A **Pastortüz** kiadása, 1926, 220 p.

Szalacsy-Rác Imre. — Ket jegyenyárfa. Regény. Cluj, Az **Erdélyi, magyar lanyok** kiadása. 1926, 133 p.

III. LITERATURĂ STRĂINĂ

TRADUSĂ.

Calderon de la Barca (Don Pedro). — Anul sfânt la Roma. Traducere după originalul spaniol de Dr. Zoltan Matolay. Timișoara. (Tip. **Husyéth & Hoffer**, Lugoj), 1926, 47 p. Lei 30.

DELA UNIVERSITATEA POPULARA „COASTA DE ARGINT”

PRELEGERILE D-LOR PROFESORI UNIVERSITARI I. SIMIONESCU, G. VALSAN ȘI EM. PANAITESCU

„Conștiința Națională”. — Prelegerea d-lui I. Simionescu. — Cu verbul dulce de răzes moldovan și cu darul neîntrecut de povestitor, d-l profesor Simionescu a încălzit auditoriul numeros printr'o succulentă expunere. Fără a recurge la frazele de efect pe care le-ar fi prilejit subiectul, d-l profesor Simionescu s'a mărginit să ne poarte cu sinceritate prin trecutul neamului românesc, să scoată în evidență momentele impresionante de conștiință românească și să tragă concluzii de bun augur pentru viitor.

S'a oprit cu părintească bunătate asupra scăderilor mai mari sau mai mici pe cari fără învoială le avem în viața de stat. A reliefat cu înțeles primejdia reală ce o prezintă numărul prea mare de străini veniți din Galiția și Ucraina, dar a terminat arătând încrederea în viitorul poporului român, dacă el va ști să-și desvolte conștiința națională prin cultură și muncă.

„Valoarea Dobrogei pentru statul român”. — Prelegerea d-lui G. Valsan. — Făcând o descriere pitorească a Dobrogei, conferențiarul caracterizează din punct de vedere geografic și etnic regiunile cari alcătuiesc această provincie, și anume: Delta Dunării, munții Nordici, Stepa Centrală, Deliormanul și Coasta de Argint. Insistă în deosebi asupra vechimii elementului românesc în Dobrogea, aducând multe date originale, din cari rezultă că delta a fost colonizată de pescari români până la Marea, nordul Dobrogei de agricultori moldoveni și munteni, iar sudul de păstori, în deosebi transilvăneni, din timpul mult mai vechiu, decât s'a admis până acum. Astfel, spre a se da un singur exemplu, gura de comunicație cu Marea, a lacului Razelm, Portița, se află menționată pe o hartă rusă dedicată lui Petru cel Mare, înainte de 250 ani.

Bulgarii dobrogeni sunt o populație recentă, de abia 100 de ani, și menționările mai vechi nu pot privi decât pe bulgarii așezați în orașe. O populație bulgară de păstori sau agricultori nu se poate admite, căci între Balcani, în jurul cărora locuiau bulgarii, și Dobrogea propriu zisă, se aflau colonizați turcii și tătarii, în masă compactă, dela Dunăre până la Marea, în toată Bulgaria orientală. Aceasta forma o stavilă puternică de care se izbea orice curent de emigrare bulgară din sud.

Dobrogea e poarta României spre Marea; ea pune în contact statul Român cu Marea și a devenit neprețuită mai ales după întregirea Statului actual. Pe cât de indispensabilă este pentru România, pe atât de puțin necesară este pentru Bulgaria, care posedă țarm marin suficient cu porturi mai bune ca cele dobrogene, ale cărei aspirații tind către Mediterană, și față de care Dobrogea se prezintă ca o peninsulă Nordică fără legături prea strânse cu statul bulgar.

Conferențiarul încheie îndemnând la cunoașterea acestei provincii.

*) A se vedea tabloul clasificățiunii zecimale în numărul 1.

E C O U R I

REDAȚIONALE

□ În numărul viitor vom publica traduceri din opera celebrului scriitor cehoslovac Alois Jirasek, de curând sărbătorit de întreg poporul în republica aliată.

□ În numerile viitoare, d. N. Davidescu va întreprinde publicarea impresiilor prin Iugoslavia.

□ „Mic tratat de estetică literară sau Lumea văzută estetic“ e titlul unei lucrări de estetică, cu aplicații la literatura românească, pe care o va publica în paginile noastre d. F. Aderca.

□ Dela numărul viitor, redactorul nostru își reia rubrica de „Mențiuni critice“.

VASILE BOGREA

□ S'a stins, în urma unei nefericite operații, la Viena una din puținele somități, pe care le-a cunoscut clasicismul la noi în țară. Profesor la Universitatea din Cluj în timpul din urmă, viața lui Vasile Bogrea trebuia să fie cât mai mult: seva clasică e din ce în ce mai mai firavă și Vasile Bogrea era dintre puștii sortiți s'o vivifieze.

Ursita a voit altfel. Vom încerca în numerile viitoare, să spicim din vasta lui activitate modestă.

Până atunci reproducem sobrel dar sguuitoarele rânduri pe cari, în imensa lui durere, le-a scris, în „Neamul Românesc“, d. profesor N. Iorga:

S'a stins un om cum poate niciodată nu vom mai avea unul.

A doua zi după o operație desperată, Vasile Bogrea a dispărut dintre noi.

Nașta noastră a pierdut o comoară.

Era cel mai învâțat dintre Români.

Era un neîntrecut vorbitor și un profesor fără păreche.

Era un caracter vrednic de vremile antice.

Era, în suferința lui de atâția ani de zile, un sfânt.

Și cei cari l-au urât și prigonit se vor descoperi mișcați în fața unei asemenea pierderi.

NEDUMERIRI

TEATRUL PENTRU SOLDAȚI

D. Romulus Dianu, ne trimite următoarea scrisoare:

Scumpe Perpessicius,

Vei fi auzit și d-ta că e vorba ca, în actuala stagiune, Teatrul Popular să ne ofere o serie de reprezentări „pentru soldați“.

Mărturisesc că nu știu de existența, în literatura universală, a vreunui gen dramatic, pentru uzul soldaților. E vorba de un gen ușor posesiv, și în acest caz trebuie să regretăm că direcția teatrului a uitat să întocmească spectacole pentru doici, sau bărbieri.

Sunt oare soldații o categorie socială aparte, diferențiată de societate prin acele incomensurabile distanțe de mentalitate cari disting pe copii de oamenii maturi? Firește că nu. Soldații pot fi oameni culți, așa cum pot fi, în aceeași haină militară, ciobani cu inima bună. Ei sunt în situații provizorii cari n'au nevoie de a fi consolidate de o cultură specială, la teatru.

Atunci de ce spectacole pentru soldați? Nu cumva prin această destinație se va fi înțelegând un peiorativ?... După cum se vede, e destul de grav.

Am fi fericiți dacă direcția teatrului Popu-

lar ne-ar oferi vreo explicație. Altfel, privim „teatrul pentru soldați“ ca pe o bombă de repertoriu fără conținut.

O caldă strângere de mână

Romulus Dianu

CONGRESUL INTERNAȚIONAL AL ÎNVĂȚĂMANTULUI SECUNDAR...

...care se ținu la Geneva, către sfârșitul lui August, și-a încheiat lucrările la Grenoble. Originea congreselor didactice internaționale ține de anul 1912. Scopul lor este întru totul pacifist și de vulgarizare a metodelor pedagogice și științifice la toate națiunile. Congresul din anul acesta a grupat într-un organism internațional peste 40.000 profesori aparținând la peste 20 de națiuni.

Chestiunea principală pusă anul acesta în studiul congresului a fost: „Cum ar putea învățământul istoriei și geografiei, să însuflească copilului sentimentul solidarității umane, în timp și spațiu?“. Cu alte cuvinte trebuia să se găsească mijloacele de a împăca spiritul național cu cel internațional.

S'a admis, cu unanimitate, următoarea ordine de zi:

1). Studiul Istoriei în învățământul secundar nu-și da ca scop esențial nici edificarea morală a elevilor, nici chiar exclusiv formarea spiritului prin studierea evoluției umanității: ea își propune mai cu seamă să înțeleagă și să facă să se înțeleagă evenimentele și oamenii, pentru a îngădui să fie judecați cu toată imparțialitatea.

2). Învățământul Istoriei poate și trebuie să fie înțeles în toate țările ca mijlocul cel mai eficace pentru formarea viitorului cetățean și, în scopul acesta, istoria națională trebuie să fie luată ca centru al învățământului mai ales în clasele inferioare, dar cu condiție formată de a nu fi deosebită, conștient sau nu, la glorificarea sistematică a țării și mai ales de a nu micșora, metodice, celelalte țări.

3). Studiul Istoriei în învățământul secundar trebuie, mai ales în clasele superioare, să insiste asupra fenomenelor de ordin economic și asupra interdependențelor ce se impun tuturor națiunilor civilizate; ea trebuie să puie deoptrivă în lumină mișcarea de solidaritate umană și rolul organismelor internaționale, ce o manifestă și între toate: organismul Societății Națiunilor care trebuie să ocupe, în acest studiu, locul ce se cuvine importanței și activității ei.

Viitorul congres internațional, din 1927, se va ține la București.

PENTRU CUCERIREA MĂRII

„Pagina culturală“ a **Universul**-ui aduce un admirabil foileton „Coasta de argint“ al d-lui **Emanoil Bucuța**. E vorba de cucerirea mării românești și de nevoia unui pod peste Dunăre care să lege Bucureștii de Balciul, prin Turtucaia:

Podul acela trebuie să se afle cât mai aproape de București, care să fie astfel, cu puterea lui de atragere și cu câtă putere e în stare să reverse, pus de cadrele în slujba Dobrogii și a Mării. Să ne gândim că, fără urcarea pe șlepuri și proptite acolo zdrăvan în picioare, automobilele plecate la șase dimineața dintr-o piață a Capitalei ar fi înainte de unsprezece în piața strânsă în rama de argint cu safire a Balciului, atunci când boarea sărată a amiezii începe să miște migdalii și smochinii. Să cerem podul, care leagă Bucureștii cu Balciul, dela Turtucaia.

De câte ori s'a vorbit de o asemenea legătură, punctul de vedere strategic a dat navală, ca s'o zădărnicească, fie deocamdată și numai ca plan și ca pregătire de atmosferă. Turtucaia

ar fi la nu știu câți kilometri de graniță și într'un război cu Bulgaria, sau podul ar fi distrus neputând folosi și pierzându-se cât s'a cheltuit cu el, sau ar fi chiar ocupat prin surprindere și întrebuințat la o trecere dușmană. Nonorocit punct de vedere strategic și primejdie a războiului care vor să ne oprească să îngrijim și să desăvârșim lucrările păcii! Trec ani după ani și acest punct de vedere speră sau dă un temel de alte amânări amânătorilor veșnici.

Uităm că, pe lângă alte foloase, acest pod, împreună cu calea ferată care l-ar urma, ar fi o chezașie mai sigură decât o armată, a dreptului nostru dobrogean. N'am făcut până azi nimic hotărâtor, care să fie nu numai în ochii localnicilor, dar și în ai noștri, o dovadă vădită că înțelegem sau rămânem pentru totdeauna unde suntem. Vreau să zic dovada unei fapte și mai ales în Cadrilater. Sângele trage într'o singură noapte hotarele unui drept, dar abia aurul, care e muncă înceată, îngrădită, îl înlanțuie în verigi nestricate. Aurul românesc s'a ferit să se îndrepte spre acele plaiuri. Să-l implântăm în sfârșit, cu un îndrăzneală, ca să lupte și el pentru noi acolo!

Pe drumul acesta însă, noi ne-am cobori la Mare, iar valului pornit de aici s'ar adăoga mulțimea dintre Dunăre și țarm oprită în mișcare ei din spre Kotel și poalele Balcanului în voia valilor și șesului care au adus-o nu de mult în căile noastre. Marea, dela Cetatea Albă până sub Balciul, e țarmul minim care ne trebuie, într'o proiectie matematică a masei îndărătului lui, a României. Fire neenumărate se vor lega dela Apus la Răsărit între această masă forțând de o populație de multe și multe milioane și între țarm. Vechea direcție dela Miazăzi la Miazănoapte a localnicilor, se va abate. Ei se vor trezi alături de noi, lucrând la cucerirea Mării. Trecutul, cu aspirațiile lui, va fi atunci o erezie, nu numai economică. Să cerem de aceea podul, care leagă Bucureștii cu Balciul, dela Turtucaia.

Dacă Statul, Bucureștii, Balciul și cele trei județe interesate, n'au să poată descoperi bani trebuitori, cei zece mii, cari vor să ajungă la Mare, au să se scoale de undeva și să zidească ei ceea ce lipsește. Cei zece mii merg și astăzi către zarea albastră a apei. Strigătul lor de bucurie se va auzi curând și va deștepta economiile celorlalte de odinioară.

PUBLICAȚII

□ D-l E. Lovinescu va scoate în curând (în editură) primele volume din Istoria literaturii române contemporane și anume:

Vol. I. Evoluția ideologiei literare.

Vol. II Evoluția criticii literare.

□ Revista „Țara Voevoților“ de sub direcția d-lui Petru Bănescu, va repara la 1 Octombrie complet reorganizată și cu colaborarea scriitorilor: N. I. Herescu, Al. T. Stamatiad, Paul I. Papadopol, Const. Rinleț, Adrian Pascu, Șerban Cioculescu, Const. Goran, Const. P. Niculescu, etc. etc.

CARTI PRIMITE

I. GRECULESCU: Domnișoara Celina roman; tip. „Universul“; Lei 40.

I. PELTZ: Fanteze vopsite, ed. II „Aurora“ (1926); Lei 40.

DAN I SIMONESCUSU: Vicața literară și culturală a mănăstirii Câmpulung (Muscel) în trecut; ed. libr. Ioan N. Staicu Câmpulung; 1926; Lei 20.

Redactor PERPESSICIUS